

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 2 / 2020

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 19, številka 2 / 2020
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Pavšič, Miha Srebrnjak, Safet Baltič, Slavica Bukovec Zupanič

Lektoriranje: Vida Črnivec

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranj nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo in prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev in strokovnjakov vseh podpornih služb ter drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahtevata jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestilo avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščitena z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

STROKOVNO Ob 100-letnici organiziranosti slepih in slabovidnih na Slovenskem

Marino Kačič

AVTOPORTRET: Igor Miljavec

Izzivov mi ne zmanjka

POPOTNIŠKI UTRINKI: Po slovenski Jakobovi poti

Sabina Dermota

INTEGRACIJA: Medsebojna opora, vztrajnost in pogum – gradniki skupine slikark z okvaro vida

Slavica Bukovec Zupanič

INVALIDSKO VARSTVO: Novosti pri pravici do brajeve vrstice od 1. junija 2020

Brane But

DOBRO JE VEDETI: Ovire skozi osnovno šolo

Josib

PAMETNI TELEFONI: Seznam nekaterih uporabnih aplikacij za operacijski sistem Android

Boštjan Vogrinčič in Sanja Kos

NAMIGI IN NASVETI: Preverite kdo uporablja vaš Wi-Fi, Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (1. del)

Brane But

OGLASNA DESKA: Bo koronavirus omajal samostojnost oseb z okvaro vida?

Slavica Bukovec Zupanič

NOVIČKE: Širitev pravic do medicinskih pripomočkov, iPhone SE druga generacija - cenovno ugoden telefon je ponovno tu, Osnove

postavitev spletne trgovine tudi za slepe in slabovidne, Huawei še vedno ostaja brez Googlovih storitev in posledično tudi brez aplikacije TalkBack, SuperSense – aplikacija, ki vam bo pomagala poiskati predmete v okolici in prebrala besedilo

Miha Srebrnjak

MEDNARODNE NOVIČKE: Uredba o pravicah oseb z invalidnostjo in zmanjšano mobilnostjo v letalskem potniškem prometu, EBU Podcast o dostopnosti 2020, Izjava Svetovne zveze slepih ob Mednarodnem dnevu psov vodičev, Poziv Svetovne zveze slepih k zasledovanju 19 smernic v okviru agende COVID-19

Anja Uršič

STROKOVNO: Ob 100-letnici organiziranosti slepih in slabovidnih na Slovenskem

Avtor: Marino Kačič

V pričujočem članku predstavljamo zametke organizirane družbene skrbi ter društvene organiziranosti slepih in slabovidnih na Slovenskem v zadnjih 150 letih ter tedanje možnosti za izobraževanje, delo in življenje slepih in slabovidnih. Podrobneje so osvetljene razlike in podobnosti tistega in sedanjega časa. Nadalje pa iz intervjuja z aktualnim predsednikom Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (v nadaljevanju: ZDSSS) ob njeni 100-ti obletnici izvemo več o sedanji krovni organizaciji, njenem poslanstvu, načinu financiranja, o socialnih programih, ki jih izvaja, ter o težavah in načrtih za prihodnost.

Družbena skrb za slepe in slabovidne pred 100 leti

Organizirana družbena skrb za slepe in slabovidne na področju današnje Slovenije ima svoje začetke v 18. stoletju, ko so nekateri posamezni premožni ljudje ustanovili sklade za podporo revnim slepim. V drugi polovici 19. stoletja sta na Kranjskem bolj sistematično podpirala slovenske slepe dva sklada: Ilirski ustanovni sklad za slepe in sklad Karla Flödnika; oba sta pomagala pridnim revnim otrokom in mladini, da so lahko kljub hudim socialnim in gmotnim razmeram pridobili osnovno izobrazbo. Sklada sta leta 1870 prešla v upravljanje deželnega odbora kot dela deželne vlade. Deželni šolski svet je 23. marca 1889 pripravil seznam gluhonemih in slepih otrok, iz katerega je razvidno, da je bilo takrat na Kranjskem 457 gluhonemih in 357 slepih otrok. Vseh šoloobveznih otrok, ki so bili stari od 6 do 12 let in bi morali po zakonu v šolo, je bilo skupaj 153 (32 na 100 tisoč prebivalcev); od tega je bilo 128 gluhonemih in 25 slepih. Od slednjih je 14 otrok obiskovalo zavod v Linzu ali v Gradcu, druga polovica pa je ostala brez vsakršnega izobraževanja. Državni zakon iz 1868 je sicer omogočal gluhonemim in slepim otrokom, ki niso obiskovali posebnih zavodov, izobraževanje v ljudskih šolah skupaj s preostalimi otroki, a je na Kranjskem naletel na odklonilna stališča. Po takratnem mnenju bi bil pouk teh otrok skupaj z ostalimi neizvedljiv, saj naj bi učitelj, ki se ukvarja z gluhonemimi ali slepimi, zanemarjal preostale otroke. Ko bi se ukvarjal s preostalimi, pa ne bi od pouka ničesar odnesli slepi otroci (Serše, 2020).

Kljub štipendiranju za šolanje slepih otrok, je večina slovenskih slepih vendarle ostala neizobražena in živela v hudi revščini. Starši, ki so s pomočjo štipendij pošiljali svoje otroke na izobraževanje, so upali, da bodo otroci samostojnejši in hkrati vsaj malo prispevali v družinsko blagajno. Ohranjeni dokumenti pričajo, da so se v svojih pričakovanjih, skupaj z otroki, krepko zmotili. Delna izjema so bili le slepi glasbeniki. Primer slabega položaja izobraženih slepih na Kranjskem predstavlja prošnja Janeza Sitarja, izdelovalca krtač in pletenih izdelkov, v kateri je prosil za finančno podporo za preživetje (Serše, 2020). Iz dokumentacije lahko identificiramo tri glavne razloge za tako stanje: prvi je ta, da so otroke v zavodih neustrezno usposabljali za vsakdanje življenje in opravila, kljub 6- do 8-letnemu izobraževanju. Drugi je, da je v slovenskih deželah v 19. stoletju vladala huda revščina, ki ni zagotavljala dovolj dela niti zdravim ljudem, še manj nekonkurenčnim slepim. Tretji razlog pa je, da takratnim deželnim

oblastem ni uspelo ustanoviti zavoda za izobraževanje, niti oskrbovalnega zavoda, kjer bi slepi lahko delali. V ostalih deželah Avstro-Ogrske so večinoma obstajale tri različne ustanove: otroški vrtci, šole za mlade in podporni zavodi za starejše. Na Slovenskem pa je slepim preostalo beračenje in miloščina. Prvi zavod za slepe na Slovenskem je bil ustanovljen kot dvoletna šola v Ljubljani šele 13. septembra 1919. Pa tudi z njim ni bilo sreče, saj so ga že tri leta kasneje, leta 1922, prestavili v odročno Kočevje. Po 2. sv. vojni se je ponovno preselil v Ljubljano, kjer domuje še danes, pod imenom Center IRIS (Brešar, Mlakar, 2020, Kačič, 2019, Koprivnikar, 2006, Skaberne, 1969).

Začetki samoorganiziranosti slepih in slabovidnih pred 100 leti

V okoliščinah, ko slovenska družba še ni imela lastnih izobraževalnih niti skrbstvenih institucij in so bili slepi v veliki meri prepuščeni sami sebi, hkrati pa je po vojni še dodatno naraslo število slepih ljudi, so se nekateri slepi začeli organizirati, z namenom samopomoči in podpore slepim v Sloveniji. Med aktivnejšimi člani sta bila Franc Dolinar in Alojzij Levstek, ki sta se izobraževala in delovala v zavodu za slepe v Gradcu, po razpadu Avstro-Ogrske pa sta se vrnila v novo nastalo državo SHS. Na lastne stroške sta hodila po Sloveniji in spodbujala slepe k ustanovitvi društva. Na ustanovnem zboru, 7. novembra 1920, je okrog 60 članov po vzoru avstrijskega društva ustanovilo Podporno društvo slepih (Ljubljansko jutro, 1922, Wraber, 2020). Glavni namen društva je bil zbirati denar za revne in pomoči potrebne člane, kar so dosegali predvsem z naslavljanjem prošenj na podjetja, premožnejše zasebnike, pa tudi na občine in bansko upravo, nekaj denarja pa se je nabralo tudi s pomočjo daril. Pomoč, ki jo je društvo nudilo svojim članom, je bila več kot dobrodošla tudi zaradi splošno slabšega finančnega položaja po vojni, ko tudi mnogi svojci ali dobri sosede niso zmogli nuditi zadostne pomoči. Celo beračenje kot pogost način preživljanja slepih v danih okoliščinah ni kaj dosti lajšalo stisk. Poleg tega humanitarna društva, kot so Rdeči križ in različna ženska društva s humanitarnim ciljem, takrat slepim niso namenjala posebne pozornosti (Breznik, po Wraber, 2020). Izjema so bili slepi vojaki, ki so, ob izpolnjevanju posebnih pogojev, prejeli invalidsko pokojnino. Kasneje, ko si je Podporno društvo slepih nekoliko opomoglo, je finančno podprlo člane, ki so se delovno osamosvojili, vse člane pa je podpiralo tudi z nasveti in povezavami (Wraber, 2020).

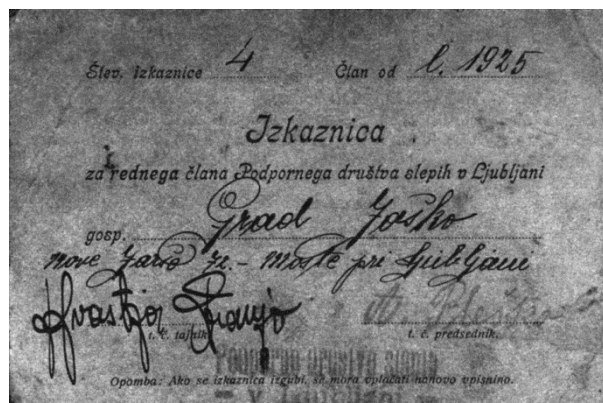

Foto arhiv ZDSSS: članska izkaznica Podpornega društva slepih iz leta 1925

Neposredna naslednica Podpornega društva slepih je danes ZDSSS (Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije). Le-ta deluje kot krovna organizacija, ki združuje 9 medobčinskih društev, razporejenih po celi Sloveniji. Društva so na dan 31.12.2019 vključevala nekaj manj kot 3700 slepih in slabovidnih članov in članic. Čeprav so okoliščine glede na čas ustanovitve njene predhodnice (Podpornega društva slepih) v marsičem bolj ugodne za slepe, pa so potrebe in težave na nekaterih področjih ostale podobne. Tako je na primer izobraževanje sedaj dostopno vsem slepim in slabovidnim, možnosti za zaposlovanje pa so v marsičem podobne tistim izpred 100 let. Slepi in slabovidni kljub povprečno visoki stopnji izobraženosti izjemno težko dobijo delo. Zaposlenih je le slabih 10 % vseh slepih in slabovidnih, pri čemer pa je potrebno dodati, da je okrog 60 % populacije upokojenih, od teh pa je pretežni del v visoki starostni dobi. ZDSSS si v skladu s svojim poslanstvom prizadeva za pridobitev in izenačitev pravic, ki izhajajo iz socialne, delovne ali zdravstvene zakonodaje. Prizadeva si za izvajanje programov vključevanja v družbo in zdravega življenja v obliki športne, kulturne, socialne in izobraževalne aktivnosti. Do nastopa sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, s pomočjo katere lahko slepi uporabniki dostopajo do spletnih informacij, je bila ZDSSS edini vir informacij ter izdelave prirejenih zvočnih ter brajevih knjig in časopisov. Po našem mnenju pa obstaja tudi na strani ZDSSS in MDSS nekaj izzivov, med katerimi je morda najpomembnejši konceptualna in organizacijska reorganizacija, z namenom prilagoditve sodobnemu času, v katerem deluje. O razmerah, izzivih in viziji ZDSSS nam v intervjuju, ki sledi, spregovori njen sedanji predsednik.

Intervju z gospodom Matejem Žnuderlom, predsednikom Zveze slepih in slabovidnih Slovenije

Nam lahko na kratko orišete poslanstvo ZDSSS?

Odgovor: Osnovno poslanstvo naše zveze je, vsaj po mojem mnenju, pritegniti ljudi s slabim vidom med nas, jih vzpodbujati k aktivnemu življenju, jim pomagati poiskati pripomočke za premagovanje oviranosti in jih naučiti učinkovite uporabe le-teh, preučiti in preveriti razne prilagoditve v domačem okolju in širše, organizirati različne dejavnosti, ki bi pritegnile slepe in slabovidne, z izmenjavanjem lastnih izkušenj, na državni ravni izvajati posebne socialne programe, ki bi se jih na lokalni ravni ne moglo ali ne izplačalo izvajati. Pomembna naloga je tudi spremljati spremembe zakonodaje in predlagati dopolnitve in popravke, ki bi bili za nas čim ugodnejši.

Kdaj se je Podporno društvo, ustanovljeno v letu 1920, preimenovalo v Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije, in zakaj?

Odgovor: Podporno društvo slepih je spremenilo ime v Društvo slepih, nato je bilo razpuščeno; pravni naslednik je bil federalni odbor združenja slepih Jugoslavije za Slovenijo, a tudi to ime se je še spreminjalo do leta 1976, ko smo ime ponovno prilagodili spremenjeni zakonodaji v Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Koliko ljudi je bilo aktivnih v Podpornem društvu leta 1920, ko je bilo ustanovljeno, in kaj so bili glavni cilji?

Odgovor: Danes je za ustanovitev društva dovolj, če se zberejo vsaj trije ustanovni člani, takrat pa jih je bilo potrebnih veliko več. Če se prav spomnim, se jih je zbralo nekaj deset (okoli 60), seveda pa vsi niso bili aktivni društveni delavci, temveč samo

člani. Glavni cilji so bili poiskati slepe, jim pomagati pri zdravniški pomoči, jih bolje izobraziti, naučiti primerne rokodelstva, da bi si lahko z delom zagotovili preživetje. V takratnih časih je bila slepota zelo povezana z beračenjem, to pa so člani Društva želeli spremeniti.

Koliko ima ZDSSS danes zaposlenih in s katerimi dejavnostmi se ti ukvarjajo?

Odgovor: Trenutno imamo 30 zaposlenih. Od tega je polovica strokovnih delavcev, ki skrbijo za izvajanje posebnih socialnih programov ter za delovanje zveze, 13 je zaposlenih na področju osebne asistencije, 2 sta zaposlena prek javnih del. Poleg redno zaposlenih pa imamo veliko sodelavcev, ki delajo prek različnih pogodb; to so npr. bralci, osebje naših domov oddiha, avtorji člankov naših časopisov...

Kako je danes organizirana ZDSSS in kako so organizirana MDSS po Sloveniji?

Odgovor: Zvezo so ustanovila medobčinska društva iz Celja, Kopra, Kranja, Ljubljane, Maribora, Murske Sobote, Nove Gorice, Novega mesta in Ptuja. Tako je z društvi pokrito področje vse Slovenije. Vsako ima predsednika in tajnika, večinoma pa še kakšnega zaposlenega. Vsa imajo Zbor članov kot najvišji organ, izvršni odbor, ki usmerja delo društva prek leta, nadzorni odbor, ki je zadolžen za ocenjevanje dela in izvajanje sklepov organov, ter disciplinsko komisijo. Podobna je tudi zgradba organov naše zveze: najvišji organ je skupščina, sledi upravni odbor, nadzorni odbor in disciplinska komisija. Upravni odbor lahko ustanavlja dodatna delovna telesa s posebnimi zadolžitvami. Primer so komisija za nepremičnine, za akte, statutarna, volilna komisija ipd. Letos bomo izdali Monografijo, ki jo je pripravljala posebna komisija, ustanovljena pred dvema letoma.

Koliko članov in članic je danes prek društev vključeno v ZDSSS?

Odgovor: Konec lanskega leta je bilo vseh članic in članov naših društev 3674, od tega 1593 žensk in 2081 moških. Po kategorijah slabovidnosti in slepote pa so številke sledeče: I. kat. 1180, II. kat. 553, III. kat. 711, IV. kat. 840 in V. kat. 390 članov. Pri čemer sta kat. I. in II. kategoriji slabovidnosti, ostale pa označujejo stopnje slepote.

V okviru ZDSSS in članic MDSS imate več programov za člane. Jih lahko naštejete in opišete?

Odgovor: Na državni ravni izvajamo devet, na lokalni pa šest posebnih socialnih programov. Vsak član upravnega odbora je zadolžen za spremljanje določenega področja dela, ki se delno pokriva s prej omenjenimi programi, s katerimi kandidiramo na razpisih. Sedaj je Nataša Žganjar zadolžena za področje kulturno -založniške dejavnosti in informiranja. Safet Baltič je zadolžen za spremljanje področja tehničnih pripomočkov, mobilnosti in vprašanj, povezanih s psi vodiči. Igor Miljavec je podpredsednik zveze in zadolžen za spremljanje področja rehabilitacije, izobraževanja in usposabljanja slepih in slabovidnih in tistih z dodatnimi motnjami ter za področje mladih. Dejan Goršek je zadolžen za spremljanje zaposlovanja in dela. Vojmir Prosen je zadolžen za področje ohranjanja zdravja, mreže spremljevalcev ter za Sklad slep slepemu. Emil Muri spremlja področje športa, šaha in rekreacije ter starejših. Anton Žerak je zadolžen za področje slabovidnih. Članica skupščine Metoda Likar spremlja področje žensk. Janez Kermc spremlja področje kulture, slepih in slabovidnih intelektualcev, vernikov in vseživljenjskega učenja.

Kako se financira ZDSSS?

Odgovor: Glavni financer je Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji (s kratico FIHO). Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti plačuje osebno asistenco in pripomočke na podlagi zakona ZIMI (Zakon o izenačevanju možnosti invalidov). Ministrstvo za kulturo je podelilo koncesijo za knjižnično dejavnost in financira še nekatere projekte za prilagajanje leposlovnih del in tehnično infrastrukturo, Ministrstvo za šolstvo in šport plačuje prilagoditev učbenikov, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije plačuje nekatere tehnične pripomočke, Zavod za zaposlovanje javna dela, nekaj denarja priteče še iz Invalidskega sklada, donacij pravnih in fizičnih oseb, iz članarine in iz lastnih prihodkov.

S kakšnimi težavami se danes srečuje ZDSSS?

Odgovor: Naše težave so zelo raznolike. Ena je vrniti kmetijska in gozdna zemljišča na Okroglem pri Naklu, ki nam jih je odvzela država. Druga je ta, da smo na Groharjevi 2 le delni lastnik parcele, drugi pa je država. Glede nepremičnin je težava tudi v pomanjkanju investicijskih sredstev za vzdrževanje in prenavo naših kapacitet, seveda pa je pomembno področje tudi zakonodaja. V zakonu o osebni asistenci se trudimo spremeniti pogoje plačila uporabnikov, saj se nam zdi nesprejemljivo, da mora uporabnik plačati polovico dodatka za pomoč in postrežbo tako v primeru zgolj 1 ure na dan, kot tudi če ima odobreno 24-urno dnevno asistenco. Potrebno bi bilo tudi spremeniti pogoje zaposlovanja asistentov, saj izvajalci ne bi dobili dovolj sredstev za plačilo vseh obveznosti, če bi sprejemali uporabnike, ki jim je bil odobren komunikacijski dodatek. Radi bi dosegli večjo izenačenost pravic naših članov, saj so razlike sedaj pogojene z vzrokom izgube vida in s starostjo oziroma statusom zavarovanja. Po našem naj bi večina pravic izhajala iz zdravstvenega stanja, manjši del pa iz drugih vzrokov. Nesmiselno bi bilo naštevati vse zakone, ki bi jih želeli vsaj malo spremeniti, ker jih je preprosto preveč.

Slišati je, da za knjižnico Minke Skaberne, ki deluje v okviru ZDSSS, iščete novo lokacijo. Kaj je razlog in kako napreduje ta projekt?

Odgovor: Pri KSS Minke Skaberne je težava, da deluje v najetih prostorih, najemnina pa je zelo velik strošek. Nekaj časa smo si prizadevali najti možnost adaptacije Groharjeve, a ker je solastnica parcele država, ki pa nima zanjo upravitelja, postopka nismo uspeli niti začeti. Sedaj razmišljamo o gradnji stavbe, v kateri bi izvajali večino naših dejavnosti, a tudi tu smo še na samem začetku. Na tem mestu bi rad opozoril, da ni problem samo najemnina prostorov, ki morajo zadovoljevati določene standarde za knjižnično dejavnost, še pomembnejši problem je, da uspemo prilagoditi le nekaj odstotkov natisnjenih knjig, ki letno izidejo v Sloveniji. Idealno bi bilo, da bi vse knjige prevedli v brajico, zvok in v elektronsko obliko in bi si lahko naši člani izposodili knjižno delo v obliki, ki jim najbolj ustreza. Žal smo še zelo daleč od tega cilja.

Kakšne načrte imate v ZDSSS za prihodnost?

Odgovor: Veliko težav sva že omenila, tako naj tu povem le, da bomo resno »zagrizli« v možnost gradnje, saj bi bilo to kot kaže ceneje od nakupa in adaptacije, bilo pa bi tudi najbolj funkcionalno. Seveda moramo iskati rešitve za vse težave in

izvajati naše programe tudi v oteženih, oziroma v novih okoliščinah, kot je npr. epidemija koronavirusa. Radi bi povečali prihodke od dohodnine na način, saj ljudem ni treba dodatno prispevati, temveč na davčni urad zgolj pošljejo izpolnjen obrazec z naročilom, da država nakaže 0,5% dohodnine naši Zvezi. Dobro bi bilo tudi spremeniti status naše Izolske plaže, saj je prilagojena za naše potrebe, pravico do uporabe pa imajo vsi. Letos smo želeli pripraviti nekaj posebnosti ob stoletnici ustanovitve Podpornega društva slepih: slikarsko delavnico in avkcijo del, množično srečanje naših članic in članov, slavnostno skupščino in akademijo, vse pod pokroviteljstvom predsednika RS gospoda Boruta Pahorja. Seveda bi radi izdali Monografijo, v kateri bomo opisali našo bogato zgodovino, Antologijo naših likovnih in literarnih ustvarjalcev, želimo pa izdati tudi CD naših glasbenih ustvarjalcev. Veliko dela nas čaka tudi na področju oddajanja naših kapacitet, saj moramo povečati prihodke že zaradi stroškov njihovega obnavljanja oz. vzdrževanja. Doslej še nisem omenil področja dostopnosti, tako fizičnega kot virtualnega okolja. Na obeh področjih se moramo tudi nadalje angažirati.

Bi za konec želeli dodati še kaj, za kar morda ni bilo priložnosti do sedaj?

Odgovor: Prej sem omenil področje virtualne dostopnosti, kjer smo se skupaj z Inštitutom za dobre vsebine odločili za podeljevanje certifikata C3A, ki zagotavlja, da je spletna stran dostopna slepim in slabovidnim. Menili smo, da bi bila to boljša oblika opozarjanja na naše težave, kot pa je zakonska prisila in kaznovalna politika. Žal sta se doslej odločila zanj le dva lastnika spletne strani in tako bi na tem mestu bralce dodatno opozoril na to možnost. Certifikat je sicer potrebno plačati, saj tim slepih, slabovidnih in videčnih računalničarjev temeljito preveri dostopnost strani našim članicam in članom. Cena je odvisna od zahtevnosti spletišča.

Na naši zvezi si prizadevamo pritegniti čimvečje število mladih in kasneje oslepelih, a kaže, da jim obstoječi posebni socialni programi ne zadoščajo, da bi lahko poskusno ponujali manjše (eno- ali nekajdnevne) programe, pa potrebujemo dodatna sredstva. Tako prosim bralce, ki še niso namenili svoje dohodnine komu drugemu, da izpolnijo obrazec, ki ga lahko najdejo na naši spletni strani zveza-slepih.si, in ga pošljejo na davčni urad. Lahko pa ga pošljejo tudi na naš naslov na Groharjevo 2, 1000 Ljubljana, saj nameravamo oblikovati bazo donatorjev, ki bi jih občasno obveščali o naših akcijah.

Na koncu čestitam vsem slepim in slabovidnim, našim strokovnim delavcem, sodelavcem, prostovoljcem in prijateljem ob našem visokem jubileju in upam, da bomo s skupnim prizadevanjem izboljšali kakovost življenja sebi in drugim.

Viri

Viri

Brešar Mlakar, D. (2020). Razvoj izobraževanja slepih in slabovidnih. (Ur. Padežnik S., Vertačnik V., Pavlin L.) Zbornik ob 100-letnici Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (v tisku). Ljubljana: ZDSSS.

Kačič, M., Pavšič M. (2015). Ob 95-letnici samoorganiziranosti slepih in slabovidnih: hendikep takrat in danes. Rikoss, 14, 3: 3-7.

Kačič, M. (2019). 100-letnica Centra IRIS. Rikoss, 17, 3: 4-10.

Koprivnikar, K. (2006). Okvare vida in zgodnji razvoj otrok. V Kobal Grum, D. in Kobal, B. (ur.) Zagotavljanje enakih možnosti: 115-128. Ljubljana: DEMS.

Podporno društvo (1922). »Pomagajte, pomoč nujna!«. Ljubljana: ljubljansko Jutro; 4. februarja 1922 (časopisni članek).

Serše, A. (2020). Odnos družbe do slepih in slabovidnih na Kranjskem v 19. stoletju. (Ur. Padežnik S., Vertačnik V., Pavlin L.) Zbornik ob 100-letnici Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (v tisku). Ljubljana: ZDSSS.

Skaberne, M. (1969). Prvi slovenski zavod za slepe. V Mlekuž, V. (ur.). Svetloba izpodriva temo, zbornik slepih in slabovidnih: 28-34. Ljubljana: Republiški odbor Zveze slepih Slovenije

Wraber, T. (2020). Začetek samoorganiziranja slepih na Slovenskem. (Ur. Padežnik S., Vertačnik V., Pavlin L.) Zbornik ob 100-letnici Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (v tisku). Ljubljana: ZDSSS.

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: Igor Miljavec

Izzivov mi ne zmanjka

V avtoportretu tokrat lahko beremo o izjemno aktivnem življenju Igorja Miljavca. Predstavi nam svojo pot izobraževanja, poklicno udejstvovanje, predvsem pa bogate izkušnje pri vodenju nevladnih organizacij ter sodelovanju v številnih projektih nevladnega sektorja. Pri tem mu je v pomoč sodobna informacijska tehnologija. Da vse to zmore, se v prostem času ukvarja s športom in drugimi sprostitevimi dejavnostmi.

Sem Igor Miljavec iz Grgarja pri Novi Gorici. Slabovidnost me spremlja že od rojstva pred 58 leti.

Osnovno šolo sem obiskoval v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani (zdajšnji Center Iris), kjer sem že tedaj imel drugačne poglede od ostalih sovrstnikov. Veselile so me številne dejavnosti, zato sem se vključeval v različne krožke, predvsem na področju športa in šaha. Srednješolsko izobraževanje sem nadaljeval v Centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki, kjer je bila moja generacija zadnja v starem centru in prva v novem. Izučil sem se za administratorja telefonista. Vseskozi sem nadaljeval s športnimi aktivnostmi in iskal možnosti dodatnega vključevanja vanje.

Prvo zaposlitev po končanem šolanju sem dobil v Iskri Avtoelektriki (danes Mahle-Letrika) v Šempetru pri Gorici, kjer sem opravljal delo telefonista. V podjetju so mi nudili možnost za pripravo športnih iger za delavce. S tem sem dobival bogate izkušnje in navezoval znanstva s številnimi ljudmi v športnih društvih na Goriškem. Med drugim so me povabili v Košarkarski klub Nova Gorica, v katerem sem postal tajnik, hkrati pa sem sodeloval tudi z drugimi društvi v domačem okolju. To mi je odprlo pot na področje nevladnega sektorja, ki se je tedaj v Sloveniji šele dobro razvijal. Kot pobudnik ali soustanovitelj sem sodeloval v številnih društvih na Goriškem na področju športa, turizma in kulture. Leta 2001 sem sprejel nov izziv in po uspešni kandidaturi postal predsednik Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Nova Gorica. Začela se je moja nova poklicna zgodba v nevladnem sektorju, v katerem sem dejaven še dandanes.

V MDSS Nova Gorica sem postavil nove temelje v njegovem delovanju, s čimer društvo raste in pridobiva na ugledu tako v Sloveniji kot tudi v tujini. Načrtno smo namreč začeli zaposlovati strokovni kader, poskrbeli smo in še vedno skrbimo pa tudi za izobraževanje na področju pomoči slepim in slabovidnim v njihovem domačem okolju. Na teh izhodiščih smo tudi pripravili program za njihovo celovito rehabilitacijo.

Z dejavnostjo v društvu sem začel spremljati invalidsko politiko in pred skoraj dvajsetimi leti postal član Upravnega odbora ZDSSS. S tem sem pričel pridobivati izkušnje na širšem področju slepote in slabovidnosti. Udeleževal sem se tudi izobraževanj v okviru nevladnih organizacij z naslednjimi temami: Vodja nevladnih organizacij (obseg 130 ur), Učinkovito vodenje (24 ur), Sprejemanje različnosti (6 ur) ter Vodenje projektov v kulturi (20 ur). Z delegacijo invalidov smo se v Bruslju udeležili predstavitve Agende 22.

Na področju NVO sem s podporo invalidskih društev na severnem Primorskem postal predsednik Sveta severnoprimorskih nevladnih organizacij, z izvolitvijo v okviru nevladnega sektorja pa član Sveta regije na severnem Primorskem, ki vključuje še gospodarstvenike in župane. Ob omenjenih zadolžitvah predsedujem tudi svetu za invalide pri Mestni občini Nova Gorica, sem član strokovnega sveta NIJZ-ja v projektu SOPA, član Lions kluba Idrija, pooblaščenec Lions klubov Slovenije za pomoč slepim in slabovidnim ter predstavnik NVO v svetu Vlade RS za spodbujanje razvoja prostovoljstva, prostovoljskih in nevladnih organizacij.

Sodeloval sem pri pripravi programov Občina po meri invalidov za Ajdovščino, Mestno občino Nova Gorica in občine Renče-Vogrsko, Miren-Kostanjevica in Idrija. Poleg tega sem pomagal pri pripravi prometne strategije v občinah Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Tolmin in Idrija ter sodeloval pri pripravi Strategije dostopnosti v Ajdovščini in Novi Gorici. Na področju dostopnosti do prostora, storitev in informacij se dejavno vključujem v pripravo zakonodaje ter načrtov varnih poti v občinah na severnem Primorskem in drugod.

S pomočjo sodelavcev, članov MDSS Nova Gorica in drugih deležnikov, sem sodeloval v več projektih in programih, ki so bili inovativni oz. prvi v Sloveniji na področju slepote in slabovidnosti. Zelo dobro sodelovanje z Ljudsko univerzo Nova Gorica smo nadgradili z delavnicami v projektu Most med temo in svetlobo, s čimer smo omogočili vseživljenjsko učenje slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim in paraplegikom na Goriškem. Projekt Z roko v roki je naše društvo pripravilo skupaj s Policijsko postajo Nova Gorica, poudarek pa je na varnosti slepih in slabovidnih v okolju, kjer živijo. Projekt je postal tudi vsedržavni.

Področje dostopnosti je tematika, o kateri bi lahko na široko pisal in našteval, kaj vse smo postorili, skupaj s sodelavci in drugimi strokovnjaki. S projektom Trnovsko-Banjška planota, prilagojena invalidom, smo se začeli ukvarjati s prilagoditvami za vse invalide. Poleg našega društva sodelujeta v omenjenem projektu še društvi gluhih in naglušnih ter paraplegikov na severnem Primorskem. Z ugotovitvijo, da moramo poleg izkušenj in pogledov invalidov vključevati v projekt tudi stroko, smo začeli sodelovati z zavodom Dostop, ki združuje strokovnjake z različnih področij. Z dostopnostjo do prostora, storitev in informacij bi želeli, da v Sloveniji poskrbimo za celovito dostopnost vsem invalidom, s čimer bi jim olajšali gibanje, pa tudi odločanje in vključevanje na tem področju. S sodelovanjem v različnih organih v regiji in širše lahko s svojimi izkušnjami in pridobljenim znanjem pripomorem k boljšemu razumevanju širše javnosti in odločevalcev, da z izboljšanjem dostopnosti pridobivamo vsi. Zato sistematski pristop pomeni manj sredstev za ta namen in večje zadovoljstvo ljudi.

V okviru dostopnosti naj se dotaknem še sodobne informacijske tehnologije, ki je tudi zame osebno zelo pomembna, za pa invalide predstavlja enako težavo kot dostopnost prostora. Sam pri svojem delu uporabljam računalnik, tablico in pametni telefon; zaradi težav z vidom mi ta kombinacija ustreza, ker mi vsak pripomoček pomaga pri branju, pisanju in spremljanju družbenih omrežij. Pišem lažje na računalniku, berem pa lažje s tablice. Pametni telefon pa mi omogoča hitrejši dostop do informacij, zato ga imam vedno s seboj in tudi pisavo lahko prilagodim svojemu vidu. Pri branju in na splošno vidu si pomagam tudi z različnimi lupami in daljnogledom.

V MDSS Nova Gorica imamo zaposlenega tudi računalničarja, ki individualno pomaga pri uporabi sodobne tehnologije, predvsem pri prilagoditvah le-te za različne stopnje slabovidnosti in za slepoto.

Da sem lahko kos vsemu prej naštetemu in novim izzivom, moram poskrbeti tudi zase, za svojo psiho-fizično kondicijo. Zato veliko berem, se učim in sledim literaturi z različnih področij, še najraje v zvezi z osebnostno rastjo. Prosti čas najraje preživljam ob sprehodih v naravo, na pohodih, rad tudi tečem, v vseh teh dejavnostih pa najdem navdih in sprostitev. Zelo rad obiskujem hribe in morje, dodatno sprostitev mi nudi tudi glasba. Na srečo me delo, ki ga opravljam v društvu in na številnih drugih področjih oziroma projektih, veseli, motivira in sprošča, čeprav je tudi zelo naporno. Kajti spremeniti običajne in mogoče že preživele miselne vzorce v sebi in drugih je hudo naporno. A če gre za skupno dobro, ne sme biti ovir. Veliko stavim na dobrodelnost, zato sem se z veseljem pridružil lionističnemu gibanju; na ta način lahko pomagam vsem, ki so pomoči potrebni.

Za svoje delo v matičnem društvu in na drugih področjih sem leta 2014, ob mednarodnem dnevu prostovoljstva, prejel tudi plaketo za izjemne dosežke na področju prostovoljstva. S pogledom in načrti za naprej pa želim, da bi mi zdravje služilo in da bi v spremembah, ki prihajajo, lahko še več naredil za vse, predvsem za invalide. In da bi jim oziroma nam postala Slovenija še bolj prijazna. Slepim in slabovidnim pa bi ob strokovni pomoči v društvu in širše rad še bolj približal sodobno informacijsko tehnologijo. Področje digitalizacije se namreč razvija s hitrimi koraki. Samo da bo zdravje, pa bomo kos tudi novim izzivom.

[Na vrh](#)

POPOTNIŠKI UTRINKI: Po slovenski Jakobovi poti

Avtorica: Sabina Dermota

Urednica rubrike: Metka Pavšič

V tokratnem potopisu nam avtorica predstavi šestdnevno romanje po dolenski veji Jakobove poti. Opiše nam pot samo, kot tudi vzdušje na njej, težave, s katerimi se je skupina deklet srečevala in načine reševanja le-teh, ter mnoga zanimiva srečanja s prijaznimi domačini. Predstavi tudi način hoje in številne drobne radosti, ki človeka spremljajo v napornih, a bogatih dnevih.

Čisto vsakdanji pogovor s prijateljico Metko je botroval lanskoletnemu romanju šestih deklet, ki se na začetku med seboj niti nismo poznale, a smo na koncu romanja ugotovile, da je to naš skupni začetek.

Jakobova pot ali El Camino de Santiago je skupno ime za več romarskih poti, ki vodijo do katedrale v kraju Santiago de Compostela na severozahodu Španije. Jakob Starejši je bil prvi mučenec med apostoli. Po Herodovem nalogu je bil usmrčen v času velike noči leta 44, ko pa so muslimanski Arabci v 7. stoletju zasedli Palestino, so bile njegove kosti prenesene v Galicijo. Prvo cerkev na njegovem grobu so posvetili 25. julija leta 816. Kmalu zatem so se po ustaljenih poteh v Compostelo pričeli zgrinjati romarji z vseh delov stare celine. Ena od njih je bila tudi tako imenovana »hrvaška pot«, ki od Zagreba prek slovenskega ozemlja vodi vse do Parme v Italiji (Čuk, 2016, str. 58). Objave zgodovinskih zapisov o tej tematiki so spodbudile člane slovenskega Društva prijateljev poti sv. Jakoba, da so poiskali in označili slovensko Jakobovo pot, ki vodi mimo mnogih, njemu posvečenih cerkva. V Sloveniji jih je namreč kar 67. Tako smo dobili več krakov te poti: dolensko, primorsko, gorenjsko ter prekmursko-štajersko vejo. Vse so označene z rumenimi puščicami ter simbolom Jakobove poti - najbolj znan je školjka pokrovača, saj so iz njih romarji v preteklosti na romanju pili vodo.

Naše potovanje se je pričelo prav tam, kjer se prične mnogo potovanj - na železniški postaji v Ljubljani »pod uro«. Preprost »Živijo«, stisk roke ter prijazen pogled in že smo bile romarska družina. Z vlakom smo se odpeljale do Brežic, od koder nas je prijazen taksist odpeljal do meje – Slovenske vasi, kjer se prične slovenska Jakobova pot. Pot se že takoj na začetku vzpne v klanec, kjer je prva misel: »Če bo povsod tako, se bomo pa kar pošteno spokorile.« Pa ni bilo tako hudo, skal na začetku je bilo le za vzorec. Kasneje se pot kaj kmalu poleže in se zložno vije čez gozdove in vasice, tako da smo si lahko tudi z jeziki dale duška. Ker sva bili v skupini dve, ki ne vidiva, je bil za vse ostale sprva precejšen izziv, kako bomo zmoгле. Kaj kmalu se je izkazalo, da smo vse polne optimizma in zdravega humorja, tako da ni bilo nič pretežko. Večinoma sva s spremljevalkami hodili na način, da sva se držali za konec pohodne palice, ki jo je spredaj držala videča kolegica, v drugi roki pa sva držali drugo palico, ki nama je služila kot opora za varen korak.

Kljub pretežkim nahrbtnikom in žuljem, ki jih je že po prvi uri dobila Metka, smo popoldan prispele do turistične kmetije Pri Martinovih, kjer smo imele dogovorjeno prvo prenočišče. Sicer bi raje šle do Podbočja, a v priporočenem prenočišču nismo

uspele najti sogovornika. Pri Martinovih so nas prijazno sprejeli in nam za dobrodošlico ponudili njihovo nagrajeno vino. Ko smo si malo oddahnile, nas je gospodar odpeljal na ogled po posestvu in nas odložil na prelepem razgledišču, s katerega se vidi vsa Dolenjska. Po odlični in okusni večerji smo kar popadale v postelje. Ker smo želele že zgodaj na pot, se je gospodinja še posebej potrudila in nam pripravila zgoden in obilen zajtrk. Pa še tisto, kar je ostalo od večerje, nam je dala za na pot.

Pot nas je vodila proti Podbočju in Kostanjevici na Krki. V Kostanjevici smo poiskale prijazen lokal, kjer smo lahko odložile nahrbtnike, naročile hladno pijačo, si sezule čevlje in posušile premočene nogavice. To je obred, ki nas je spremljal vse pohodne dni, saj smo le tako preprečile nastajanje žuljev, ki so sicer redni spremljevalci pohodnikov. Z Jano sva se odpravili v župnišče, da bi dobili stampiljke za v naše romarske knjižice. A je bil tamkajšnji župnik tako »prijazen«, da vsem že v naprej svetujeva, da imate zgledno podpisane listine, v nasprotnem primeru pa se pripravite na vzgojno pridigo. Naprej nas je pot vodila proti Šentjerneju. Pot je dobro označena z rumenimi puščicami in Jakobovimi školjkami, tako da z orientacijo nismo imele težav. Ob petih popoldan smo čisto nepričakovano pred seboj ugledale prečudovito majhno cerkvico, za katero smo kasneje ugotovile, da jo imenujejo Novi Lurd. Tam je namreč svoj prostor dobil kip Lurške Matere Božje, ki so ga leta 1902 na slovensko ozemlje prinesli kartuzijani, ko so bili pregnani iz Francije (Čuk, 2018).

Nahrbtniki so kar sami popadali z ramen. Ko smo v miru uživale v spokojnosti kraja, nas je ogovorila starejša gospa, tamkajšnja sosedka, in kot se je na koncu izkazalo, lastnica Gostišča Golob: »Bi morda kaj pojedle?« Jasno, da se nismo pustile prositi. Še za prenočišče smo se dogovorile, saj smo bile kar naenkrat preveč utrujene za nadaljnjo pot. Ne da se povedati, kako se prileže posedanje na klopcah pred domačijo in bosonogo bingljanje po svežem zraku. Eno pivo, prijeten pogovor in vmes še kakšna pesem naredijo dan popoln. Po okusni večerji in osvežujoči prhi smo legle k počitku, čeprav je bil zunaj še dan.

Po okusnem zajtrku smo se v sredo odpravile proti Pleterjam. Ko smo zapustile samostan, se je pot vila skozi mnoge vasic; ena izmed njih je bila tudi vas Vratno. Ravno ko je Metki prišla na misel še ena skodelica kave (na tem romanju sem spoznala, da je kakor en Cankar), nas je ob poti povabila prijazna gospa: »Dobro jutro, gospe. Ste na romanju? Bi mogoče kavo?« Ja, kaj lepšega bi se nam lahko zgodilo! Kljub temu, da nas je bilo šest in sta prijazna gospod in gospa ravno nameravala nazaj v Ljubljano, sta nas povabila za mizo in postregla z vsem, kar sta še imela s seboj na vikendu, in seveda najpomembnejše, skuhala tudi kavo. Pogovor steče o tem in onem in prav tako je lepo tekel tudi čas. Kar predolgo smo se mudile, saj je bila pred nami še dolga pot. Vila se je proti Gorjancem in tistim krajem, v katerih smo prejšnji dan nameravale prespati. Malo nas je bilo sram, ker smo se tako uštele in rezervirale prenočišča. A smo se povsod prijazno opravičile in pojasnile, da smo precenile svoje moči. Korakale smo naprej čez tiho pokrajino, ko se od nekje spodaj zasliši šumenje slapa. »No ja,« si rečem, »pa ne da bo treba čez kakšno reko?« Slutnja me ni pustila na cedilu - znašle smo se pred potokom, poimenovanem Kobila, katerega je bilo potrebno »preskočiti«. Na drugi strani je bilo namreč drseče blato. Najspretnješe so to seveda storile z lahkoto. A kako bova midve z Metko, saj

ne vidiva, kje bova pristali? Punce pa so se znašle in iz okoli ležečih vej naredile pontonski most. Tako sva lahko suhi prišli na drugi breg. Ta dogodivščina nam bo na obraze še dolgo privabljala nasmeške.

Pot smo nadaljevale proti Brusnicam in Novemu mestu. V vasi Hrušica smo iskale že četrto štampiljko in naletele na prijazno družino Gazvoda. Gospa Mateja nam je skuhalo kavo, postregla s piškoti in domačim sokom, gospod pa se je razgovoril o kmečkih običajih in izkušnjah z romarji. Medtem, ko smo pile kavo, se je gospa Mateja odpeljala z avtom in se nato vrnila z gluho-slepo sosedo Marjano, ki nam jo je želela predstaviti. Marjana se sporazumeva tako, da si s sogovornikom na roko piše tiskane črke. Z Metko sva takoj navdušeno pričeli pogovor z njo, ostale punce pa se niso mogle načuditi naključju, ki nas je tako hitro povežalo. Marjana nas kar ni hotela spustiti. Ko smo ji dale potipati težke nahrbtnike in ji razložile, da moramo biti do večera v Novem Mestu, se je sprijaznila z dejstvom, da se moramo posloviti. Pot nas je vodila skozi prelep gozd do Hostla Situla v osrčju Novega Mesta.

V četrtek nas je čakala pot do vasice Vrhtrebnje. Mimo Vavte vasi in Straže vse do Frate in čez vse Globodole na Šmaver, kjer je cesta postavljena tako pokonci, da se lahko premikamo le z 0 kilometrov na uro. Pot nam je v najtežjih trenutkih tega dne krajšal čudovit Verin glas, ki je bil med drugim zaslužen za najlepše kulturne trenutke našega romanja. S krajšimi postanki smo Vrhtrebnje dosegle ob 18. uri zvečer, kamor nas je prišla iskat Metkina prijateljica Erika. Vse smo se veselile njenega gostoljubja, saj nas je poleg okusne večerje čakal še bazen in pralni stroj, ki je učinkovito opral vse naše umazane cunje.

V petek zjutraj nas Erika z avtom odpelje nazaj na mesto, kjer nas je prejšnjega dne pobrala. Nadaljujemo peš do Ivančne Gorice. Malo se nam že pozna utrujenost in vročina nas zdeluje, saj je vreme vedno bolj poletno. V Ivančni Gorici se utaborimo v slaščičarni, kjer nas razumevajoče osebje vljudno pusti počivat vse dotlej, dokler nas z avtom ne pride iskat Marko. Njegova žena Alenka je Janina prijateljica in oba z Markom zelo dobro razumeta, kako smo potrebne tuša, hrane in prijaznega družinskega vzdušja. Pri njih se, tako kakor prejšnji večer pri Eriki, počutimo kakor doma.

V soboto nadaljujemo pot preko Stične in Gradišča, kjer kmalu naletimo na težavo. Zaradi prekopavanja in napeljave novega vodovoda izginejo vsi smerokazi. Po Vanjini in Dadini iznajdljivosti nam uspe podvig prek kamnoloma, kjer si vse punce oddahnejo, da smo prišle varno skozi. Le nama z Metko ni jasno, zakaj so bile tako zaskrbljene, saj nisva videli, čez kakšne ovire smo morale priti. Nadaljujemo do odmaknjene, na videz zapuščene vasi Sela Šumberk. Ura je že cankarjanska in tudi zaloge vode so bolj majhne. Jana pravi: »A gremo staviti, da bomo tudi tu dobile kofe?«. Nobene gostilne niti odprtega bifeja ni v tem zaselku. Poiščemo cerkev in pozvonimo v župnišču, pa nič. Kar nam odpre starejša gospa in nam obljubi vode. Vprašamo jo še, če lahko vodo še pogreje in vanjo doda malo kofeta? Pa pravi: »A kavo? To vam bo pa Anica skuhalo,« in pokliče sosedo. Le-ta nas povabi za mizo, prinese piškote, sok, kavo in tako dalje, ni da ni. Kako prijazni so tile Dolenjci, če le vidijo koga, ki je potreben kozarca hladne vode in dobre kave! Po takšnem sprejemu nas noge kar same ponesejo v Grosuplje, kjer se utaborimo v bifeju pri OMV in

sklenemo, da bomo pot zaključile in zadnji del poti do Ljubljane opravile prihodnjič. Z avtobusom linije 3G se odpeljemo v Ljubljano, kjer v pivnici Kratochwill zaključimo naše šestdnevno potovanje.

Z Vanjo se v nedeljo zjutraj odpeljeva v Grosuplje na isto bencinsko črpalko, kjer smo prejšnji dan končale našo pot. Od tam jo mahneva na Magdalensko goro in čez Repče na Orle. Tam si privoščiva malico, da lahko odkorakava še čez Golovec v Ljubljano. Ob 10.45 najino pot zaključiva pri šentjakovski cerkvi v stari Ljubljani.

Da bo pot za vse popolnoma končana, se 31. avgusta s tem namenom zopet srečamo. Vesele smo, da se lahko skupaj podamo na zadnjo etapo dolenske Jakobove poti. Pot zaključimo tam, kjer smo jo na našem prvem pohodu - v pivnici Kratochwill, kjer nas prijazno sprejme ista natararica, kot nam je stregla prejšnjikrat. Čisto malo je manjkalo, da je nismo vse po vrsti objele, saj nas je bila tako vesela. Takrat sklenemo, da se bodo tudi vse naše prihodnje skupne poti končale prav v tem lokalni. Razumevanje in gostoljubje je namreč zlata vredno.

Pot s takšno družino je bila prelepa izkušnja, bogata in polna dogodivščin, ki jih ne bomo nikoli pozabile. Poleg tega pa prijateljstvo, solidarnost in povezanost, nastali v enem samem tednu - to si moraš enostavno zaslužiti, da se ti zgodi. Hvala vsem, ki ste nas tako ali drugače spremljali na naši poti. Naj se vam vse povrne, na najlepši mogoč način.

Viri:

Čuk, S. (2016). Slovenska Jakobova pot. (Priloga). Ognjišče, št. 7, str. 58. Pridobljeno s <https://www.revija.ognjisce.si/iz-vsebine/priloga/8242-slovenska-jakobova-pot>

Čuk, S. (2018). Lurd na Slovenskem. (Priloga). Ognjišče, št. 4, str. 54–61. Pridobljeno s <https://www.revija.ognjisce.si/iz-vsebine/priloga/17382-lurd-na-slovenskem>

Na vrh

INTEGRACIJA: Medsebojna opora, vztrajnost in pogum – gradniki skupine slikark z okvaro vida

Slikarske delavnice na MDSS Kranj

Avtor: Slavica Bukovec Zupanič

Ne le, da ljudje z okvaro vida lahko uživajo v različnih vrstah vizualne umetnosti, še več, lahko so tudi ustvarjalci le-te. A vse le ne gre enostavno; poleg navdiha in talenta, ti ustvarjalci potrebujejo tudi številne pripomočke in prilagoditve ter obilico jeklene volje. Tokrat v prispevku o slikarski razstavi in likovni dejavnosti na Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih Kranj (MDSS).

Slikarke MDSS Kranj so tik pred pojavom korona krize v Sloveniji svoja likovna dela dale na ogled na slikarski razstavi, ki so jo poimenovala letnemu času primerno, V gore je prišla pomlad. Na slovesni otvoritvi v galeriji KSS Minke Skaberne, je navzoče pozdravil predsednik Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (ZDSSS) Matej Žnuderl, za kratek kulturni program pa je poskrbel član kranjskega društva Luka Pavlin. O sami razstavi, o motivih in tehnikah slikanja, o barvni paleti in o potrebnih prilagoditvah, pa seveda tudi o neizmerni ustvarjalni energiji slikark z okvaro vida; o vsem tem se bom pogovarjala s slikarkama Natalijo Žitnik Metaj in Meri Tišler.

Lahko za začetek naše bralce popeljeta po omenjeni razstavi?

Na slikarski razstavi se predstavlja pet slikark, vsaka s tremi deli ter še ena s štirimi. Trinajst slik je v akrilni tehniki na platnu, motivi pa so predvsem narava in tihožitja. Prevladujejo močne in kontrastne barve, ki se med seboj prelivajo v mavričnih odtenkih. Večina slik je v toplih barvah, nekatere pa v hladnejših.

V notranjosti galerije vidimo šest slik v črnih okvirih; na njih so v tušu upodobljena tihožitja na papirju.

Ana Šter nas razveseljuje z Vabečimi maki in Skrivnostnimi meglicami v akrilni tehniki. Slika Ličkanje pa je grafika.

Meri Tišler nam v akrilni tehniki predstavi Kitajski rački, nato pa nas z Bleda popelje na Begunjski vrh. V Stari izbi pa v tehniki tuš nariše stare stole in mizo, kot so jih poznali nekoč.

Natalija Žitnik Metaj nas popelje v Visokogorje; v daljavi so vidni visoki hribi. En lep sončni dan je abstraktni prikaz pokrajine z močnimi toplimi barvami, v akrilni tehniki. Na sliki s tušem je narisana široka vaza s tulipani.

Milka Jug nas v akrilni tehniki popelje v čudovito naravo na Log – Visoko, nato pa na rumeno polje Sončnic. S tušem je narisala Jabolka pri oknu.

Janka Kus je v akrilni tehniki ter nežnih pomladanskih tonih naslikala sliki Pomladno prebujanje in Viharnik, Kredarico pa s tušem.

Nada Komič nas z akrilom popelje Pod Snežnik in v Panonijo, s tušem pa V vinsko klet.

Iz sedanjosti se zdaj preselimo v preteklost. Od kje pobuda za nastanek slikarske skupine in kakšni so bili začetki njenega delovanja?

Slikar Ivan Stojan Rutar, član koprskega MDSS, si je zelo želel, da bi med slepimi in slabovidnimi našel sorodne umetniške duše. Po društvih je spraševal, če je med člani kaj slikarjev, oziroma umetnikov.

Jeseni leta 2008 je MDSS Kranj prvič organiziralo slikarski tečaj v prostorih Društva paraplegikov Kranj.

Prvi mentor je bil Ivan Stojan Rutar, ob pomoči Borisa Štera. Seznanil nas je s tehniko akrila na platno.

Leta 2009 je slikarska skupina delovala v okviru študijskega krožka. Mentorica je bila Marjeta Žohar, s katero smo nadaljevali akrilno tehniko, v njegovem okviru pa smo imeli tudi druge mentorje: slikar Vinko Hlebš nas je seznanil s tehnikami svinčnik, akvarel in oglje, kasneje pa smo pod mentorstvom Ivana Žiberta spoznali še linorez in grafiko. Po končanem študijskem krožku, spomladi leta 2010, smo se slikarji odločili, da svoje delo nadaljujemo. Marjeta Žohar je z nami sodelovala vse do leta 2016.

V šolskem letu 2016/2017 je bil mentor Uroš Kosmač.

Naslednje leto pa smo k sodelovanju ponovno povabile Marjeto Žohar.

V jeseni 2018 je skupino prevzel mentor Boleslav Čeru.

Koliko slikark oz. slikarjev deluje v vaši skupini, kako pogosto se srečujete in kako je videti vaša delavnica v praksi?

Na prvih slikarskih delavnicah nas je bilo šest slabovidnih kandidatov ter naši spremljevalci. Sestava skupine se je spreminjala. Nekateri so zaradi poslabšanja vida s slikanjem prenehali. Kasneje so se skupini priključile še tri članice. K sodelovanju smo povabili tudi naše spremljevalke.

Trenutno v slikarski skupini sodeluje pet članic društva in ena spremljevalka. Skupina se srečuje enkrat mesečno. Na začetku delavnice okvirno določimo temo in poiščemo ustrezen motiv. Pri izbiri motiva si med sabo pomagamo ali pa prosimo za pomoč mentorja. Poskrbimo za zaščito miz, pripravimo barve, platna in pripomočke. Na platno naredimo skico, nato pa pričnemo z nanašanjem barve.

Kdo vam pri vašem delu nudi moralno, pa tudi finančno podporo?

Naše matično društvo nam daje moralno podporo. Nudi nam uporabo društvenega prostora in nas delno financira.

Motiv za slikanje je zagotovo povezan s čustvi posameznega umetnika. Je ta izbira zaradi zmanjšanega vida okrnjena? Na kakšen način si pomagata pri pridobivanju informacij ter katere pripomočke in prilagoditve pri tem uporabljata?

Motive izbiramo same oziroma prosimo za nasvet mentorja. Nekatere imajo raje rože, druge pokrajine ali tihožitja. Izbira motiva je odvisna od trenutnega počutja.

V skupini imamo različne okvare vida, od tega je odvisno prepoznavanje oblik in barv. Težave se pojavljajo pri postavljanju kompozicije, iskanju zlatega reza. Poseben izziv je mešanje barve, v primeru, ko oseba barv ne loči dobro. V tem

primeru si pomaga z napisi na tubah ali s poznavanjem barv po spominu. V veliko pomoč je prisotnost mentorja, ki pomaga pri opisu predmeta, opiše barvo in svetuje, kako se zmeša prava kombinacija, da dobimo pravi odtenek zelene barve.

Pri delu je potrebna dodatna osvetlitev prostora. Pomagamo si z različnimi očali, tudi s teleskopskimi, in lupami. Najprej si motiv na predlogi natančno pogledamo. Skušamo si zapomniti čim več podrobnosti, nato pa videno prenesemo na platno. Pogosto se zgodi, da je narisani motiv predimenzioniran ali pa celo spremeni prvotno obliko.

Tehnika slikanja. Je tudi izbor tehnike odvisen od ostanka vida posamezne slikarke? Katere tehnike so v vaši skupini najpogosteje uporabljene?

Izbor tehnike je odvisen od ostanka vida posamezne slikarke. Nekateri ne vidijo, če je risba narejena z navadnim svinčnikom, vidijo pa črto, narisano z ogljem. Težave se pojavijo tudi pri tehniki akvarel, kjer je barvni kontrast nežen. Risanje s tušem je bilo uspešno, ker je pri tej tehniki poudarek na svetlobi, od črne proti beli. Tehniko pastel so obvladale le redke članice, saj je ta tehnika s kredami zelo natančna in se barve nanašajo na papir v več nanosih, da se dobi željen odtenek barve.

V naši skupini najpogosteje uporabljamo akrilno tehniko, praktična je predvsem, ker se hitro suši.

Izbor barv? Katere barve so najbolj priljubljene pri slikarkah z okvaro vida, kako je z barvnimi kontrasti in z ločevanjem barvnih odtenkov?

Izbor barv je odvisen od posameznice. Najpogosteje uporabljamo kvalitetne akrilne barve. Te barve so močne in kontrastne. Lahko se mešajo z vodo ali pa se nanašajo kar nerazredčene.

Morda pri slikanju poleg osnovnega orodja uporabljate še kakšne dodatne pripomočke?

Pri slikanju uporabljamo čopiče, lopatke, zobotrebce, zobno ščetko, gobice in prste. Z lupo si pomagamo pri predlogah.

Nekaj besed o vaših dosedanjih razstavah. So med njimi kakšne še posebej omembe vredne?

Skupina je imela 38 skupinskih razstav po Sloveniji in tudi v tujini. Razstavljale smo v Estoniji in Italiji. Najbolj vesele in počaščene smo bile, ko so nas povabili k sodelovanju v okviru EXPO 2015 v Milano na Inštitut za slepe, kjer smo razstavljale slike v času od 12. do 26. septembra 2015.

Kaj pa porečeta o načrtih vaše skupine?

Z našimi delavnicami nameravamo nadaljevati še naprej. To se bo zgodilo v septembru 2020, če se bodo do takrat zadeve v zvezi z epidemijo umirile. K sodelovanju bomo povabile še kakšnega novega mentorja, da se bomo v znanju in tehnikah še bolj izpopolnile in morda odkrile v sebi še kakšen talent.

In še vajina sklepna misel?

Zavedamo se, da smo lahko vesele in srečne, da se nas je našlo takšno število slikark v enem samem Medobčinskem društvu. Zaradi tega smo lahko tudi tako uspešne. Dajemo si oporo in pogum, da vztrajamo in ne odnehamo.

Iz uredništva RIKOSS-a želimo slikarkam na MDSS Kranj še naprej veliko zadovoljstva in ustvarjalne energije, vas, dragi bralci, pa vabimo, da si ogledate razstavo. No, tudi koronavirus ne more omajati vznesenosti zgoraj omenjenih slikark. Temu pritrjuje tudi Natalija Žitnik Metaj: »Naša razstava bo najbrž najdaljša razstava v KSS, verjetno je pred poletjem ne bomo pospravili. Če pogledam zadevo s pozitivne strani, je konec koncev privilegij, da imamo lahko slike na razstavi za nedoločen čas.«

Na vrh

INVALIDSKO VARSTVO: Novosti pri pravici do brajeve vrstice od 1. junija 2020

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Skupščina Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije je na svoji seji dne 8.1.2020, sprejela Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, akt je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije št. 4/2020, z dne 24.1.2020. Med drugim je bila na novo urejena pravica do brajeve vrstice za slepe osebe, novost se uporablja od 1. junija 2020 dalje.

V Uradnem listu RS, št. 4/2020 z dne 24.1.2020, je bil objavljen tudi Sklep o zdravstvenih stanjih in drugih pogojih za upravičenost do medicinskih pripomočkov iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, ki prav tako stopi v veljavo 1.6.2020.

Oba navedena akta s 1. junijem 2020 prinašata za zavarovane osebe širitve pravic do medicinskih pripomočkov. Po novem se pravici do brajevega pisalnega stroja in do brajeve vrstice več ne izključujeta. Pravica do brajeve vrstice tudi ni več enkratna pravica v življenju, ampak je zanjo določena trajnostna doba pet let. Zavarovana slepa oseba bo po izteku trajnostne dobe lahko prejela novo brajevo vrstico.

Drugi pogoji upravičenosti do brajeve vrstice ostajajo nespremenjeni, in sicer:

- zavarovana oseba z izgubo vida iz 4. ali 5. kategorije poslabšanja vida (vidna ostrina z najboljšo možno korekcijo) po Mednarodni klasifikaciji bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene (MKB-10),
- ki obvlada brajevo pisavo, če je usposobljena za delo z brajevo vrstico.

Za izdajo potrdil o usposobljenosti za delo z brajevo vrstico je pristojna Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije. Za izdajo naročilnic je pristojen zdravnik specialist – oftalmolog.

Postopek uveljavljanja pravice do brajeve vrstice je naslednji:

- Slepa zavarovana oseba najprej na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije pridobi potrdilo, da obvlada brajevo pisavo in da je usposobljena za delo z brajevo vrstico. Za to potrdilo pokličite na ZDSSS, tel. št. 01 4700 211.
- Nato slepa oseba obiše zdravnika specialista – oftalmologa in mu posreduje prej navedeno potrdilo.
- Zdravnik specialist – oftalmolog izpolni naročilnico in jo skupaj s prej navedenim potrdilom posreduje izbranemu zdravniku na Območno enoto ZZZS.
- Izbrani zdravnik izda odločbo o upravičenosti do brajeve vrstice.

Vrednost medicinskega pripomočka (cenovni standard), ki jo prizna ZZZS, je 4.700 Eur.

Vir: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0107?sop=2020-01-0107>

Vir: <https://www.zzzs.si/>

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: Ovire skozi osnovno šolo

Zgodba nekega malega dečka (3. del)

Avtor: Josib

V tretjem delu zapisa pretresljive, a resnične življenjske zgodbe, beremo o bolečih izkušnjah iz časa osnovnega šolanja, o težkih razmerah, kaznovanju ter krivičnem odnosu mame, sovrstnikov in učiteljev do slabovidnega fanta. V zadnjem delu se srečamo z dogodki ob in po rojstvu mlajšega brata, ki prispevajo k dodatnim zapletom in dečkovi vlogi grešnega kozla. Ne glede na oddaljenost okolja in časa - grenki spomini iz otroštva ostanejo za vse življenje.

V šolo furt letimo, da si tam počinemo

(V šolo hitimo, da se tam spočijemo)

A to je bilo težko, saj je pot do šole vodila po grobi makadamski cesti, tri kilometre v vsako smer. Ko je bilo zunaj topleje, smo v šolo hodili kar bos - čevlje je bilo potrebno ohraniti čim lepše, za sandale pa ni bilo denarja.

Oprema v naši šoli je bila zastarela, učitelji so bili strogi, tudi topli so nas. Ko med poukom nismo pisali, risali ali računali, smo morali imeti roke za hrbtno. Na začetku osnovne šole smo telovadili kar v razredu, saj telovadnice še nismo imeli. Smo pa zato večkrat šli kam na sprehod - narava je bila vsepovsod okrog nas. Športnih dni sem se rad udeleževal, če ne drugega, vsaj ni bilo treba mirno sedeti v šolski klopi. Velikokrat smo šli na Ptuj, v bližnje Haloze, na Pohorje in v Maribor. V takih razmerah je bilo še toliko večje naše veselje ob otvoritvi nove tehnične delavnice na podstrešju šole, pa tudi staro kinodvorano so preuredili v telovadnico in jo posodobili z nekaj športne opreme. Dobili smo tudi improvizirano nogometno igrišče, ki pa je bilo preblizu reke, zato nam je le-ta odnesla marsikatero žogo. Fantje me k igri niso spustili, saj so se bali, da se bi mi kaj zgodilo ali bi mi poškodovali očala. Zato sem moral ob strani z deklicami igrati med dvema ognjema. Med odmori smo si čas krajšali tudi pod lipo, z igro, ki smo rekli škratje brusit. Pod lipo se nas je zbralo pet igralcev, štirje so se postavili v kvadrat, en igralec je krožil okrog drevesa. Stoječi štirje so morali zamenjati mesto s sosedom v smeri urinega kazalca, peti pa je moral izkoristiti trenutek nepozornosti in zasesti pristoječe mesto nepazljivega igralca. In škarje so bile vedno dobro nabrušene.

Malice v šoli so bile bolj borne. Velikokrat smo dobili mlečni zdrob, riž ali puding z malinovcem. Tisti slabše hranjeni pa smo dobivali hrano iz ameriških paketov (posledica druge svetovne vojne). Mnogokrat je bil v paketu trd sir, ki ni imel prijetnega vonja, zato sem ga nosil domov k mami, ki ga je imela rada - a mi ni dala nič v zameno. Znašli smo se po svoje - po vaseh smo zbirali sredstva za izboljšanje malice, dali so nam nekaj krompirja, jabolka in včasih še kakšno dobroto.

Ob koncu drugega razreda sem dobil oceno 3 iz vedenja, pa čeprav so skoraj vsi sošolci imeli vedenje 5. Razjezil sem tovarišico, ker smo se s sošolci na sprehodu v naravi domenili, da bomo pri potočku gledali ribe. Ulegli smo se na mostiček in preden sem uspel s koticom očesa najti kakšno ribo, so vsi sošolci opazili, da se nam približuje tovarišica in se razbežali - samo jaz nisem videl ne ribe in ne tovarišice. Ko me je zagledala, se je razjezila in me okarala, posledica je bila slaba ocena pri vedenju.

V tretjem razredu je tovarišica predlagala, da bi sedel na pručki in imel namesto mize štokrle (kuhinjski stol). Nekaj časa sem tako sedel, potem pa sem uvidel, da sem preveč na očeh tovarišici. Poleg tega pa mi je zastirala pogled na tablo in zame prehitro brisala besedilo z nje, zato mi je v zvezku manjkala snov. Odločil sem se, da se bom presedel nazaj v prvo klopi, saj sem tako lahko večino snovi prepisal; v veliko pomoč mi je bil sošolec, ki mi je približal zvezek, v katerega sem videl boljše kot na tablo. S tem sem razjezil tovarišico, dobil sem klofute, z nosa mi je zbila očala, da sem jih komaj našel - na srečo pa so ostala cela. Vseeno pa sem se po tihem veselil zmage, saj sem od takrat naprej lahko spet sedel v prvi klopi.

In že sem se znašel v četrtem razredu. Učil nas je zelo nepotrpežljiv tovariš. Vsak dan je bil kakšen sošolec tepen, če si sedel na koncu klopi, pa si bil lahko počaščen s ščipanjem v ušesne mečice. Najhuje pa je bilo, če je za koga ugotovil, da je umazan: umiti se je moral v lavorju (čeburu) pred celim razredom - in jaz sem se umival kar trikrat! Tovariša sem zelo razjezil tudi pri risanju, ko sem trdil, da krava ni vijolična in hotel narisati lisasto. Za to sem bil tepen z lesenim metrom, tako lepo, po zadnji plati, da je bila kasneje vsa marogasta. Da bi doma povedal staršem, kaj se mi je zgodilo, niti pomislil nisem, saj bi dobil še kakšno zraven. Taisti tovariš je imel tudi navado, da je kakšno stvar zabrisal kar po zraku do neubogljivega učenca; nekega dne je v sošolca vrgel knjigo in mu trajno poškodoval oko. Za to dejanje je bil klican na sodišče, vendar na koncu ni dobil nobene kazni.

Nisem še povedal, da sem bil nekoč tepen kar sredi svete maše, in to od oča. Tistikrat me je oklofotal prvič in zadnjič. Zgodilo na cvetno nedeljo. Nekateri fantje so imeli bodike v presmecih ali butarah in z njimi jezili ostale farane. Zbodljaj sem začutil tudi sam, se obrnil nazaj in s svojim presmecom nekega fanta udari. Za to sem od oča dobil po dve klofuti in to krepki. Pa tudi pri verouku sem bil nekoč tepen, s palico za ugašanje sveč, ker sem branil brata. Sklenil sem, da v Boga ne bom več veroval.

Dogodek, ki sem se ga zelo veselil, je bilo rojstvo mlajšega brata. Zanj je bilo vse lepo pripravljeno, postlano, mama je bila presrečna, kazalo je, kot da se bo rodil sam princ ... ata pa ni kazal nobenega navdušenja. Na dan, ko bi naj prišla mama z njim iz porodnišnice, sem se potepal - seveda pa sem prej vse pospravil, pomil in pripravil za pompozni prihod mlajšega brata. Ko se je mama vrnila, me tako ni bilo doma, v vasi sem se igral s svojimi vrstniki. Mama je mlajšega brata odložila, mene pa kasneje okarala - in spet sem bil dežurni krivec za vse neprijetnosti, zlasti pa za to, da ata ni prišel ponjo v porodnišnico.

Približno 14 dni po rojstvu smo brata peljali h krstu, botro je boter pripeljal s kolesljem, v katerega sta bila vprežena dva vranca. Boter je vedno imel lepe konje; avtomobilov ni bilo veliko, štiri kilometre makadamske ceste pa se je peš vleklo kot jara kača. Po nas so prišli štirje, botra je prinesla darila za malega princa: platno, svečo, oblekico in živo kokoš v torbi. Mati mi je naročila, naj dam podarjeno kokoš med ostale v kurnik, vendar se ta ni navadila nove družbe - ucvrla jo je čez polje in nikoli več je nismo našli.

V farni cerkvi smo brata krstili, mama mu je izbrala germansko ime, ki je bilo za naš čas in prostor neobičajno. Prav tako se ni udeležila obreda krstne maše, ker je doma pripravljala kosilo - pa saj tudi ne bi bila zadovoljna s tujo kuho. Sicer pa je znala res dobro kuhati, saj je bila nekaj časa med drugo svetovno vojno v Avstriji zaposlena kot gospodinja. Po obredu smo se dolgo zadržali v gostilni, na kosilo smo zamujali.

Lakote nismo kaj preveč čutili, saj smo zjutraj dobili odličen domač narezek, ki je kar dobro zalegel. Tudi za kosilo je bilo vsega polno in miza je bila obilno obložena, kot je to v kmečki navadi.

Naš mali princ je bil šibkega zdravja, za kar, menim, je bila kriva mama, ker zanj ni imela dovolj svojega mleka, pa tudi ni poslušala nasvetov zdravnikov, kako ga naj hrani. Pri dveh mesecih mu je pričela dajati mlečni zdrob, v katerega je umešala celo surovo jajce. Vse, samo da ne bi bil lačen. Ko je malo zrasel, ga je poskušala hraniti tudi s sadjem, do katerega je imel odpor. Mama je bila prepričana, da sadje pripomore k razvoju, zato je brata je poskušala motivirati s šibo. Zaradi njenega posebnega režima prehranjevanja je brat pogosto bolehal. Posledično je moral večkrat obiskati zdravnika, ki pa ni bil blizu; ker ni bilo avtomobilov ne avtobusov, ga je bilo potrebno celo pot nesti v naročju, sedem kilometrov v eno smer ... Izmenično sva ga nosila z mamó.

Ker je bilo doma vedno več lačnih ust, si je ata poiskal službo. Ta je bila dobro plačana, vendar je bil zato cele dneve na terenu. Ker nismo imeli avtomobila, se je vozil s kolesom. Zaradi njegove odsotnosti sva si z mamó morala razdeliti njegovo delo. Poleg vedno več dela doma, je najino pozornost potreboval tudi mali princ, ki je bolehal predvsem zaradi diareje. Zdravniki so priporočali hranjenje z rdečim korenjem, ki pa ga ne doma ne v trgovini ni bilo, zato sem moral iti od hiše do hiše spraševati po njem. Na vrtu pa so ga imeli le redki, saj so gospodinje zaradi boljšega okusa goveje juhe raje sejale rumeno korenje, ki je bilo dvojno uporabno – bilo je tudi vitaminska hrana za prašiče. Toda ko sem videl bratov zadovoljen izraz na obrazu, ko je dobil korenje prave barve, sem naslednjič z veseljem šel po več.

Otroci, ki so me velikokrat videvali s korenjem, so me začeli klicati Ostržek, saj je bila takrat to najbolj popularna pravljica na vasi. Ravno zaradi Ostržka smo vsi še naprej brali Cicibana.

Z leti je tudi naš princ začel odraščati, bil je mamin ljubljenec in bila mu je prizanesena marsikatera klofuta, tepež in tudi kakšna neumnost. No, pa tudi jaz sem ga imel rad, zato sem mu marsikaj oprostil. Ko mi je trikrat razbil očala, ga ni čakala nobena kazen, samo jaz sem bil dolgo brez očal. Kakšna kazen je doletela kvečjemu mene, saj sem brez očal videl res slabo, mama pa je od mene pri opraviilih pričakovala natančnost in brezhibnost. Brez očal nisem dosegal njenih kriterijev, zato mi je rekla, da smo slepi ljudje od hudiča poslani.

Med poletnimi počitnicami, preden sem šel v peti razred, sva s starejšim bratom neke nedelje, ko je mama šla k sveti maši, skovala bistroumen načrt, kako bova mastno zaslužila. Oblekla sva si polno bojno opremo, na nos sem dal očala, vzela sva največje vedro in šla nabirat polže. Tri ure sva tavalala naokrog in glej ga zlomka - skoraj sem se spotaknil ob polža! To je bil tudi edini polž, ki sva ga našla v celem dnevu, zaradi razočaranja in trenutne nepazljivosti pa nama je še ta ušel. Mama se je vrnila domov pred nama in ugotovila, da malega princa v času njene odsotnosti nihče ni pazil, zaslužka tudi nisva prinesla, da bi opravičila najin izostanek, zato sva se znašla v polžjih dirkah. Mama je od nekod potegnila bič, skušal sem ji uiti, stekel sem v gramoznico, kamor sem mislil, da ne bo upala, vendar je prišla za mano. Tistega

tepeža ne bom nikoli pozabil, saj sem bil poletno oblečen in bič je z lahkoto našel pot do kože. Pretepen sem se zavlekel v hlev, kjer sem se prebudil v jasliah, ko me je s svojim jezikom poljubila krava, kot bi lizala svojega sveže skotenega telička.

Na vrh

PAMETNI TELEFONI: Seznam nekaterih uporabnih aplikacij za operacijski sistem Android

Avtorja: *Boštjan Vogrinčič in Sanja Kos*

Pametni telefoni so lahko v veliko pomoč tudi slepim in slabovidnim v vsakdanjem življenju. Obstaja vedno več koristnih aplikacij, žal pa so te zaradi vizualne podobe pogosto nedostopne za osebe z okvaro vida. V članku je seznam nekaterih uporabnih in hkrati dostopnih aplikacij za tiste, ki uporabljate mobilne telefone z operacijskim sistemom Android. Opisane aplikacije so dostopne tako za slabovidne kot tudi za slepe, ki uporabljajo aplikacijo TalkBack ali Voice Assistant.

Aplikacije so razdeljene po kategorijah. Pri vsaki je na voljo tudi kratek opis in povezava na spletno stran google trgovine, kjer si jo lahko prenesete na svoj mobilni telefon.

Kategorija: organiziranost

Google koledar

Google koledar je uporabna aplikacija za shranjevanje in načrtovanje dogodkov, opravil in opomnikov zanje. Izbirate lahko med različnimi prikazi, dnevnim, mesečnim ali tedenskim koledarjem. TalkBack in Voice Assistant omogočata enostavno izbiranje željenega dneva, ustvarjanje in nastavitve podrobnosti dogodka ter uporabo drugih možnosti, ki jih koledar ponuja. Dogodek ali celoten koledar lahko po želji delite s svojimi sorodniki in znanci. Za lažjo uporabo velja omeniti le manjšo pomanjkljivost, ki se nanaša na izbiro dneva: ko dvakrat tapnemo na željeni dan, nam noben od navedenih govornih programov ne pove, da je dan izbran, kljub temu, da se pod tabelo dni prikažejo dogodki, ki so tu zabeleženi. Če nismo prepričani, ali smo dan res izbrali, ponovno dvakrat tapnemo na istem mestu, v tem primeru se nam bodo odprle podrobnosti dogodka, ki je shranjen na ta datum. Aplikacija je v slovenskem jeziku.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.calendar&hl=sl>

Google keep

Google keep je aplikacija za hitro beleženje besedilnih zapiskov, zvočnih zapiskov, seznamov in fotografij. Aplikacija deluje na mobilnem telefonu, tabličnem računalniku, računalniku in drugih prenosnih Android napravah. Vaši zapiski se lahko sinhronizirajo na vse omenjene naprave, če ste na njih v aplikacijo prijavljeni z istim gmail računom. Zelo uporabna je za izdelavo nakupovalnega seznama, kjer ob navedenih izdelkih označite kljukico, ko ste izdelek kupili, in ga nato spet odključate, ko ga morate ponovno kupiti. Aplikacija je v slovenskem jeziku.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.keep&hl=sl>

Google drive

Google drive je aplikacija za shranjevanje in urejanje dokumentov, ki omogoča, da do njih dostopate s katerega koli pametnega telefona, tablice ali računalnika, kjer ste prijavljeni z istim google računom, ki je osnova za uporabo google drive. Poleg zgoraj navedene možnosti aplikacija ponuja tudi enostavno skupno rabo dokumentov z želenimi osebami ter iskanje dokumentov po imenu. Ta aplikacija je na večini telefonov že nameščena in na voljo v slovenščini.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.apps.docs&hl=sl>

Evernote

Aplikacija Evernote je namenjena organiziranju dogodkov in beleženju zapiskov v različnih oblikah – besedilnih zapiskih, fotografijah ali zvočnih posnetkih. Njena dobra lastnost je ta, da se vsi podatki sinhronizirajo na vseh vaših napravah. Aplikacija je v angleškem jeziku in sodi med zahtevnejše za uporabo.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.evernote&hl=sl>

Aplikacija Mint

Aplikacija Mint je učinkovita aplikacija, s katero lahko ustvarite pregled nad vašim proračunom. Z njo sledite vaši mesečni porabi denarja, vanjo pa lahko povežete tudi vse vaše bančne račune in vso tekočo mesečno porabo. Omogoča pa vam tudi nastavitve opomnikov za plačilo računov. Aplikacija je v angleškem jeziku.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.mint&hl=sl>

Kategorija: mobilnost in orientacija

Find my friends

Kot že ime pove, je ta mobilna aplikacija namenjena deljenju lokacije, na kateri se nahajate. Lokacijo lahko delite seveda le s tistimi, ki ste jih po njihovim predhodnem dovoljenju dodali v svoj krog prijateljev v aplikaciji. Prav tako lahko vsi vidimo lokacijo istih prijateljev v tem krogu. Določanje lokacije je zelo natančno, zato je aplikacija uporabna za slepe predvsem v primeru, ko se izgubijo, saj prijatelji vidijo natančno pot, po kateri lahko pridejo do te osebe. Aplikacija je v angleškem jeziku.

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.fsp.android.friendlocator&hl=en_US

Lazarillo

Je posebna aplikacija za raziskovanje okolice. Aplikacija vam s pomočjo GPS glasovno sporoča, kje se nahajate, katere zgradbe se nahajajo v vaši bližini ter v kateri smeri so ter koliko so oddaljene. Pomaga najti lokacije in stavbe, ki so navedene pod kategorijami kot npr. nakupovanje, hrana, banka, zdravje in podobno. Aplikacija deluje tudi takrat, ko se izvaja v ozadju telefona. Je v angleškem jeziku.

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.lazarillo&hl=en_US

Movit

Aplikacija v angleškem jeziku je uporabna predvsem za tiste, ki uporabljate Ljubljanski potniški promet. Z njeno pomočjo si lahko ogledate avtobusne postaje, po katerih vozi določena linija LPP, sproti spremljate postaje, mimo katerih se peljete z avtobusom, in vozni red. Prav tako vam aplikacija pomaga najti najboljšo pot z avtobusom od točke A do točke B.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=de.werk85.drivetastic&hl=sl>

Lj bus

Lj bus je preprosta aplikacija za napoved prihodov avtobusov Ljubljanskega potniškega prometa. S pomočjo iskalnika postaj na prvi strani in dodajanjem postaj med priljubljene, je iskanje voznega reda za izbrani avtobus in postajo zelo hitro.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=org.darlingsweety.lppbus&hl=sl>

Grem z vlakom

Mobilna aplikacija Slovenskih železnic je namenjena iskanju voznih redov na območju Slovenije, pregledu vseh vrst vozovnic, njihovih cen, veljavnosti ter nakup. V aplikaciji je na voljo tudi celoten prikaz poti z vsemi postajami, postanki, časom prihodov in časom odhodov, trajanjem voženj ter vsemi posebnimi obvestili.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.margento.sz.slovenskezeleznice&hl=sl>

ZDRAVJE

Prva pomoč

Aplikacija Prva pomoč je zelo uporabna slovenska aplikacija. Namenjena je izobraževanju in povečanju znanja iz nujenja prve pomoči med splošno populacijo. Z njo lahko prejmete veliko napotkov za nudenje prve pomoči v različnih situacijah ali pa utrjujete svoje znanje o prvi pomoči. Aplikacija ponuja besedilni, slikovni in video prikaz temeljnih vsebin in napotkov za prvo pomoč.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=si.telekom.PrvaPomoc&hl=s>

POUČNE APLIKACIJE

Memrise

Je aplikacija namenjena učenju tujih jezikov. Za učenje in izpopolnjevanje ponuja številne igre in posnetke naravnih govorcev jezika. Za dostop do vseh tečajev in funkcij se plačuje naročnino na aplikacijo.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.memrise.android.memrisecompanion&hl=sl>

Pocket code

Ta aplikacija otrokom omogoča ustvarjanje, igranje in mešanje programčkov po principu legokock. Omogoča ustvarjanje animacij, igrice, interaktivnih glasbenih videov in podobno. Aplikacija je v angleščini, z nekaterimi elementi v slovenščini.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=org.catrobat.catroid&hl=sl>

KOMUNIKACIJA

Google duo

Google duo je preprosta aplikacija v slovenskem jeziku, ki omogoča hitre video klice med dvema uporabnikoma ali skupinske video klice. Če klicana oseba ne more sprejeti vašega klica, ji lahko pustite tudi video sporočilo.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.apps.tachyon&hl=sl>

APLIKACIJE ZA SLEPE IN SLABOVIDNE

Be my eyes

Be my eyes je aplikacija, ki povezuje uporabnike in prostovoljce. Uporabniki so slepi in slabovidni, prostovoljci pa osebe brez okvare vida, ki slepim in slabovidnim prek video klica v živo pomagajo pri opravilih, kjer je potreben vid, kot na primer branje tiska na embalaži izdelka, prepoznavanje barve oblačila, branje navodil ali menijev različnih tehničnih pripomočkov in podobno. Aplikacija je v slovenskem jeziku.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.bemyeyes.bemyeyes&hl=sl>

Eye-d

Eye-d je ena od aplikacij, s pomočjo katere lahko prebirate tiskano besedilo, prepoznate fotografije in te tudi ustvarjate. Prebrani tekst lahko shranite ali delite z drugimi. Aplikacija omogoča prepoznavanje lokacije, na kateri se nahajate. Je plačljiva.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=in.gingermind.eyedpro&hl=sl>

Eva

Eva je govorno vodena aplikacija, ki osebam z okvaro vida ali drugimi motoričnimi ovirami olajša delo s pametnim telefonom. Bistvo aplikacije je, da lahko uporabnik glasovno upravlja svoj pametni telefon. Trenutno podpira sledeče možnosti upravljanja: klicanje kontakta iz imenika ali klicanje neshranjene številke, sprejemanje klicev z glasom, dodajanje številke med kontakte, pošiljanje in branje sporočil, preverjanje stanja baterije, preverjanje časa, datuma ter vremena, pisanje, snemanje in branje beležk, preverjanje naslova lokacije, kjer se nahajate in podobno. V aplikaciji so navedeni vsi glasovni ukazi, do katerih lahko dostopate na vsakem koraku uporabljanja aplikacije. Mobilna aplikacija je v hrvaškem jeziku.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ericsson.etk.eva&hl=sl>

Sullivan plus

Sullivan plus je specifična aplikacija za slepe v angleškem jeziku. Ponuja več različnih funkcij od prepoznavanja barv, stopnje svetlobe v prostoru, prepoznavanja obrazov in predmetov v vaši okolici do povečevalne lupe. Aplikacija pa je zelo uporabna tudi za prepoznavanje besedila pošte, revij in drugih dokumentov ter opis fotografij.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=tuat.kr.sullivan&hl=sl>

Taptapsee

Taptapsee je aplikacija, ki je namenjena slepim in slabovidnim za pomoč pri prepoznavanju predmetov v bližini in fotografiranju. Narejene fotografije lahko shranite ali pošljete ostalim.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.msearcher.taptapsee.android&hl=sl>

Kindle

Aplikacija je namenjena ljubiteljem knjig v tujem jeziku. Izbirate lahko med mnogimi knjigami, časopisi in zvočnimi knjigami. Pred nakupom knjige si lahko preberete kratek opis in ocenite, ali je izbrana knjiga primerna za vaš okus.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.amazon.kindle&hl=sl>

Magnify

Magnify je aplikacija namenjena slabovidnim, saj gre za povečevalno steklo na pametnem telefonu, s katerim lahko nadomestite klasično lupo.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.appdlab.magnify>

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: Preverite kdo uporablja vaš Wi-Fi, Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (1. del)

Avtor in sodelavec: Brane But

131. Preverite, kdo vse uporablja vaš Wi-Fi

Dandanes skoraj ni več človeka, ki ne bi imel v svoji hiši ali stanovanju svojega Wi-Fi omrežja. Pa ste se kdaj vprašali, ali ga uporablja kdo, ki mu tega niste dovolili? Z aplikacijo podjetja Fing boste to hitro in enostavno ugotovili. Sicer pa je najbolje, če se sami zaščitite pred nezaželenimi uporabniki svojega Wi-Fi omrežja.

Aplikacijo Fing prek spletne trgovine Google Play ali App Store najprej namestimo na svojo mobilno napravo in jo zaženemo ter počakamo nekaj minut, da izvede globinsko iskanje po omrežju. Praktično pridobi javne podatke o vseh napravah, ki so povezane na analizirano omrežje. Tako boste hitro ugotovili, ali je na vaš Wi-Fi povezan še nekdo drug.

Sicer pa se lahko pred tem tudi sami zaščitite. Najpomembneje je, da poskrbite, da bo vaš Wi-Fi zaklenjen, torej "opremljen" z geslom. Ne samo da boste s tem preprečili, da bi kdo uporabljal vašo internetno povezavo, temveč boste preprečili tudi morebitne zlorabe. Z današnjo zakonodajo ste namreč sami odgovorni, če kdo prek vašega interneta počne kakšne nelegalne zadeve.

Podjetje pa ponuja tudi svojo napravo, s katero boste v vsakem trenutku vedeli, kdo je povezan na vaš internet, preverjali hitrost internetne povezave ter jo primerjali z vašim ponudnikom. Prav tako vas bo naprava v primeru izpada samodejno obvestila.

Povezava: <http://www.fing.io/>

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

132. Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (1. del)

V zadnjih nekaj letih se je varnost vseh elektronskih naprav močno povečala, med drugim so postali bolj varni tudi naši domači usmerjevalniki oziroma routerji. Kljub vsemu pa obstaja nekaj načinov, kako lahko varnost domačega Wi-Fi omrežja še dodatno povečamo.

Wi-Fi router je verjetno najpomembnejši "gadget" v vašem domu. Preverja ves vstopni in izstopni promet ter deluje kot neke vrste filter, da ne bi slučajno vanj vstopilo karkoli nevarnega ali izstopilo karkoli občutljivega. Wi-Fi router upravlja z dostopom do domačega Wi-Fi omrežja in prek tega z dostopom do vseh vaših naprav: od telefonov, tablic, prenosnikov in še več. Če kdorkoli pridobi dostop do omrežja, pa naj bo to heker ali sosed, lahko brez težav pride do vseh omenjenih naprav in povzroči nemalo škode.

Ne smemo pozabiti, da je varnost Wi-Fi routerja ključna. Dobra novica je, da imamo za vas nekaj enostavnih korakov, kako lahko zmanjšate tveganje pred hekerskimi vdori ali pred ostalimi manipulacijami z vašimi podatki. Spodnji nasveti od vas zahtevajo, da vstopite v nastavitve vašega routerja, kar običajno lahko naredite kar prek spletnega brskalnika z vnosom IP naslova. Če imate srečo, lahko isto naredite kar neposredno prek aplikacije na telefonu. Če niste ravno prepričani, kako najti te nastavitve, preverite dokumentacijo, ki ste jo prejeli z routerjem, ali pa pobrsajte po spletu, a za to morate poznati model vašega routerja.

Zamenjajte geslo

Za zaščito vašega routerja bi morali uporabljati WPA2 zaščito, ki v splošnem potrebuje dostop do vseh novih naprav, in sicer z vnosom gesla. To je že prednastavljeno na praktično vseh routerjih, če pa slučajno ni, obvezno vključite to možnost med nastavitvami.

Občasno je tudi koristno menjati Wi-Fi geslo. To pomeni, da boste primorani vse svoje naprave ponovno povezati in na novo vpisati geslo, vendar s tem varnostnim korakom poskrbite, da neželeni gostje ne pridejo do vaših podatkov v napravah.

Med nastavitvami routerja bi moral biti seznam vseh povezanih naprav, je pa res, da je včasih težko interpretirati, katere naprave so povezane in katere ne.

Še en nasvet: na določeno časovno obdobje zamenjajte tudi geslo za dostop do routerja, kajti večina med nami pusti nastavitve prednastavljene, kar pomeni, da nekdo, ki pozna te prednastavljene nastavitve, brez večjih težav pride do naših informacij. Tako kot pri vseh ostalih geslih, naj bo tudi to čim bolj kompleksno.

Vse nastavitve glede novega gesla bi morale biti znotraj nastavitvev routerja hitro dostopne, če pa imate kakšnega od novejših modelov, prejmete tudi obvestila, da je čas za menjavo gesla.

Seveda pa je nastavitev gesla šele prvi korak k povečanju varnosti vašega Wi-Fi omrežja, kajti to je šele prva "obrambna linija", ki pa jo bolj vešči hekerji brez večjih težav prebijejo. V prihodnjih dveh prispevkih vam bomo ponudili še nekaj bolj "vzdržljivih" nasvetov.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: Bo koronavirus omajal samostojnost oseb z okvaro vida?

Lajšanje koronatežav s strani reprezentativne invalidske organizacije

Avtor: Slavica Bukovec Zupanič

Načrtovali smo in obljubili smo vam, drage bralke in spoštovani bralci, da bomo skozi vse letošnje leto v Rikossu poročali o prireditvah ob 100-letnici organiziranega delovanja slepih in slabovidnih v Sloveniji. Pa je tudi naš načrt spremenila vsiljivka, poimenovana Covid-19. Tako so se zdaj, namesto praznovanj, med slepe in slabovidne vtihotapile korona težave, ki jih poskušajo vsaj delno ublažiti pri pristojni reprezentativni invalidski organizaciji.

Kaj še ostane slepim, če je postalo dotikanje nevarno za zdravje?

Spremembe v načinu življenja slepi in slabovidni občutimo mnogo bolj intenzivno, saj se novim razmeram prilagajamo težje kot polnočutni. Omejitve in drugačen pristop ter spremenjen način obnašanja v javnosti osebam z okvaro vida nalagajo dodatne ovire. Že samo to, kako naj oseba z močno ali popolno izgubo vida upošteva priporočeno fizično distanco, kako naj otipa predmet na razdalji dveh metrov oziroma, se bomo po novem sploh še lahko dotikali površin – to so vprašanja, na katera zaenkrat nima odgovora noben strokovnjak.

Glede na razmere, v katerih smo se znašli, je bilo torej najbolj varno, da smo slepi in slabovidni ostali kar med štirimi stenami. Upoštevati poziv »Ostani doma!« nam res ni bilo težko. Pravzaprav, kako pa bi lahko kam šli, sploh v času, ko je bil ukinjen javni prevoz. Glede na nova pravila obnašanja v avtobusih in vlakih, se slepi in slabovidni sprašujemo, ali nam bo javni prevoz še kdaj dostopen v taki meri in obliki, kot je bil pred epidemijo.

Ne le, da je kriza spodkopala našo samostojnost in mobilnost, za marsikoga je postal obisk trgovine, banke, pošte prava nočna mora. Večina slepih namreč te storitve opravlja ob pomoči spremljevalca ali asistenta. Zaradi priporočila, naj v času krize po opravkih odide le spremljevalec brez uporabnika, so se v nezavidljivem položaju znašli predvsem tisti slepi, ki živijo sami in nimajo v svoji okolici nikogar, ki bi jim lahko pomagal. V tem času so se namreč zaradi strahu pred okužbo potegnili nazaj številni spremljevalci, ki so sicer v normalnih razmerah voljni pomagati. Osebni stik med spremljevalcem (asistentom) in uporabnikom je zagotovo opravičljiv razlog za strah.

Ob vseh naštetih težavah, ki so se dodatno zgrnile na osebe z okvaro vida, pa ni zanemarljivo vprašanje, kakšne posledice lahko pusti takšno dalj časa trajajoče stanje na psihi posameznika. Strokovnjaki s področja klinične psihologije so nas dnevno opominjali, da sta prisilna samota in dolgčas dejavnika, ki lahko porušita duševno ravnovesje pri človeku. Če je znano, da ima karantena negativni vpliv na psihično počutje večine ljudi, kaj bi potem strokovnjaki dejali za tiste, ki se poleg vsega ukvarjajo še s pridruženimi težavami zaradi primarne oviranosti.

Ker so bila v preteklosti odpovedana druženja ter vse športne dejavnosti, ki jih organizirajo pristojna društva, trenutno pa še nihče ne zna napovedati, kdaj bodo ta spet na vidiku, se mnogi slepi in slabovidni počutijo dokaj osamljene, drugi zatrjujejo, da jim pomagajo zapolniti praznino knjige in tretji, še sreča, da obstaja računalnik.

S kakšno mero težav se mora v kriznem času spopasti oseba z izgubo vida, je odvisno od številnih dejavnikov: od motivacije in funkcionalnih sposobnosti posameznika, od razmer, v katerih živi, od same okvare vida in nenazadnje od pomoči pristojne invalidske organizacije.

Glavnina epidemije je zdaj res za nami, pred nami pa čas, ki poraja številne neznanke. Če vzamemo v obzir mnenje strokovnjakov, da bo v prihodnosti očesni stik bolj zaželen od stiska roke ter dejstvo, da postaja dotikanje površin in predmetov nevarno zdravju, potem se naši samostojnosti res bolj slabo piše.

Pomoč pri lajšanju koronatežav s strani reprezentativne invalidske organizacije
Iz uredništva Rikoss-a smo naslovili nekaj vprašanj Brigiti Kosi, vodji posebnih socialnih programov pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije, da bi iz prve roke izvedeli, na kakšen način so pomagali svojim članom pri premagovanju korona-težav.

»Kateri od že ustaljenih programov Zveze so bili slepim in slabovidnim najbolj v pomoč pri premagovanju težav v času koronakrize in kakšen je bil odziv članstva?«

»Med aktivnostmi je potrebno izpostaviti:

- KSS, Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne
- časopisi, ki jih v prilagojenih tehnikah izdaja ZDSSS
- izdaja Tehničnih pripomočkov
- Mreža spremljevalcev slepih in slabovidnih
- programi za družine

Menim, da je bil v koronačasu pomemben predvsem občutek in izkušnja, da nismo sami, da se življenje še vedno odvija in da smo pripravljeni iskati možnosti za to. Čas korone je prinesel veliko neznank, ki jih nismo mogli predvidevati vnaprej. Zato o tem ne morejo govoriti le številke, temveč predvsem zgodbe. Večina zgodb je zgodb hvaležnosti in veselja.«

»Vemo, da prihaja med osebnim asistentom (spremljevalcem) in uporabnikom do tesnega telesnega stika in je posledično tudi možnost okužbe večja. Kako ste reševali to težavo, ob dejstvu, da smo slepi in slabovidni tudi v tem času potrebovali pomoč?«

»Osebni asistenti so v bistveno tesnejšem stiku z uporabniki kot spremljevalci, kar je posledica narave in trajanja njihovega dela. Z velikimi napori smo si prizadevali zagotoviti zaščitno opremo za asistente, ki so bili vsak dan po več ur v tesnem stiku z uporabniki.

Za spremljevalce v okviru programa Mreža spremljevalcev slepih in slabovidnih smo pripravili navodila za čim varnejše spremljanje. Svetovali smo jim, naj opravijo nakupe v trgovini in lekarni namesto uporabnikov. Tako spremljevalce kot uporabnike smo spodbujali k pogostemu razkuževanju in umivanju rok ter razkuževanju predmetov, ki jih pogosto uporabljajo. Zaželeno je bilo le spremstvo spremljevalcev brez znakov okužbe. Tudi uporabnike smo spodbujali, naj spremstva ne uporabljajo, če imajo katerega od simptomov okužbe z virusom COVID-19. Spremljevalcem smo svetovali pogosto pranje in menjavo vrhnjih oblačil ter jih opremili še s pralnimi maskami.«

»Ste za premagovanje koronatežav pri ZDSSS uvedli kakšne nove aktivnosti za pomoč slepim in slabovidnim? Če, katere, in morebiten odziv članstva nanje?«

»Prilagoditi je bilo potrebno delo na vseh programih, če smo jih želeli izvajati tudi v korona času. Tako smo npr. v knjižnici uvedli karanteno za knjige. Uredniki časopisov, ki jih izdaja Zveza, se zelo trudijo za aktualnost vsebin, v korona času pa je bilo temu namenjene še več pozornosti. Zaposlenim na Zvezi je bilo omogočeno delo od doma, imeli smo dostop do svojih službenih računalnikov. Za nekatere so bile vzpostavljene tudi prevezave telefonskih števil. Zato je lahko delo potekalo na večini programov.

Lotili pa smo se tudi nekaterih novih aktivnosti. Veliko pozornosti smo namenili nakupovanju na daljavo. Tako smo se z Mercatorjem uspeli dogovoriti, da imajo slepi in slabovidni, ki so za to izrazili željo, prednost pri nakupu prek spleta. Ob povečani obremenjenosti spletne trgovine Mercator imajo slepi in slabovidni, ki so nam sporočili željo in potrebo po tem, prednost tako pri vstopu v trgovino kot pri terminih dostave. Tuš pa je vzpostavil klicni center in omogoča nakupovanje na daljavo prek telefona. Številka telefonskega odzivnika je 080 13 10 in deluje od ponedeljka do petka med 8. in 17. uro, ob sobotah pa med 9. in 13. uro. Kupci lahko pokličejo na to številko in operaterju sporočijo, kaj želijo kupiti. Dogovorijo se tudi o dostavi oziroma prevzemu nakupa. Tuš dostavlja v Celju, Ljubljani in Mariboru. Izven območij dostave pa se slepi in slabovidni, če potrebujejo pomoč pri transportu nakupa, lahko obrnejo na spremljevalce, ki spremljajo v okviru programa Mreža spremljevalcev slepih in slabovidnih. V okviru tega programa smo pričeli tudi z družabništvom prek telefona, ki so ga ljudje zelo lepo sprejeli.

V soboto, 16.5.2020, smo izvedli tudi usposabljanje novih spremljevalcev na daljavo. Odzivi tako spremljevalcev kot uporabnikov so bili zelo dobri. Pri usposabljanju je sodelovalo 8 izvajalcev in 15 novih spremljevalcev. Za spremljevalce smo pred usposabljanjem pripravili 3 dnevne spodbude, ki smo jim jih posredovali. V 1. spodbudi smo jih povabili k ogledu filma, ki prikazuje življenje slepih in slabovidnih. V drugi spodbudi smo jim posredovali navodila za izdelavo improviziranih simulacijskih očal, film o tem kako vidijo slepi in slabovidni in izziv za izvedbo različnih aktivnosti z zaprtimi ali zavezanimi očmi. V 3. spodbudi smo jim posredovali povezave do filmov, ki prikazujejo osnovne tehnike spremljanja slepih in slabovidnih. Povabili smo jih, da te tehnike preizkusijo tudi v praksi z osebami, s katerimi živijo, če imajo za to možnost. Odziv spremljevalcev na usposabljanje je bil zelo pozitiven.

V okviru programa za družine s slepim ali slabovidnim članom smo pripravili nagradno igro izzivov za družine. Vsak teden smo družinam, ki so se pridružile tej akciji, posredovali ponedeljkov in četrтков izziv. Izzivi so bili namenjeni povezovanju

družinskih članov in prijetnemu in veselemu preživljanju skupnega prostega časa. Izzivi so bili med seboj zelo različni npr: priprava gledališke predstave, čajanka ob branju pesmi, obisk na daljavo – prek telefona, skypa ali kakšne druge aplikacije ... Z izzivi se trenutno spopada 6 družin. Pričakovali smo vejo udeležbo, a se hkrati zavedamo, da so bile mnoge družine v času korone mnogo bolj obremenjene kot običajno. Starši so morali opravljati svoje delo od doma, postali so učitelji svojih otrok, kuharji vseh obrokov, peki kruha in drugih pekovskih izdelkov in še kaj.

Prvič smo izvedli tudi sejo upravnega odbora na daljavo.

Pred uvedbo ukrepov za zmanjševanje možnosti okužbe s koronavirusom COVID-19, smo podcenjevali delo na daljavo. Uporaba sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, ob ustrezni podpori in izobraževanju, slepim in slabovidnim odpira možnosti, o katerih smo lahko pred nekaj leti le sanjali. Potrebno je zbrati voljo in nekaj poguma ter poskusiti. «

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Širitev pravic do medicinskih pripomočkov, iPhone SE druga generacija - cenovno ugoden telefon je ponovno tu, Osnove postavitve spletne trgovine tudi za slepe in slabovidne, Huawei še vedno ostaja brez Googlovih storitev in posledično tudi brez aplikacije TalkBack, SuperSense – mobilna aplikacija, ki vam bo pomagala poiskati predmete v okolici in prebrala besedilo
Avtor in sodelavec: Miha Srebrnjak

Širitev pravic do medicinskih pripomočkov

S 1.6.2020 se širi nabor tehničnih pripomočkov, ki jih bo možno pridobiti z naročilnico pri svojem oftalmologu. Po novih pravilih bo možno pridobiti brajevo vrstico na vsakih pet let in ne več le enkrat, doživiljenjsko. Prav tako se med seboj ne izključujeta več pravici za pridobitev brajevega pisalnega stroja in brajeve vrstice.

Za pridobitev naročilnice in brajeve vrstice bo najprej potrebno pridobiti potrdilo o usposobljenosti za delo z brajevo vrstico, ki ga izda Zveza društev slepih in Slabovidnih Slovenije. Potrdilo je nato potrebno posredovati oftalmologu, saj se na njegovi podlagi izda odločba.

VIR: <http://www.zveza-slepih.si/2020/05/siritev-pravic-do-medicinskih-pripomočkov/>

iPhone SE druga generacija - cenovno ugoden telefon je ponovno tu

Telefoni iPhone so med slepimi in slabovidnimi v svetu zelo priljubljeni, saj imajo na tem področju zelo dobro podporo, ko govorimo o bralniku zaslona VoiceOver in možnosti za povečanje besedil na zaslonu. Običajno imajo Applovi telefoni precej visoko ceno, vendar se je zdaj zgodilo že drugič, da so nas presenetili z novim (starim) SE modelom.

Novi iPhone SE ima 4,7 palčni zaslon, v gumbu Home ima tudi fizični gumb Touch ID, poganja ga čip A13 Bionic (enak kot v telefonu iPhone 11 in 11 Pro), baterijo s kapaciteto 1.800 mAh, vključuje tudi eno zadnjo kamero z 12 in eno sprednjo s 7 milijoni točk. Na voljo pa so tri verzije telefona s spomini: 64 GB, 128 GB in 256 GB; najmanjša različica vas bo stala približno 510 €, kar je bistveno ceneje, kot bi odšteli za katerikoli drug model.

VIR: <https://slo-tech.com/novice/t764014>

Osnove postavitve spletne trgovine tudi za slepe in slabovidne

23. in 24. aprila je v sodelovanju s Primorskim tehnološkim parkom in Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Nova Gorica potekala delavnica, prilagojena slepim in slabovidnim. V njej so udeleženci spoznali nekaj osnov, kako postaviti spletno stran in kako jo nadgraditi z platformo za spletno prodajo. Delavnica je zaradi epidemije

Covid-19 potekala na daljavo, prek programa za video konference Zoom, kar pomeni, da je vsak udeleženec delavnico spremljal od doma.

Predsednik MDSSNG Igor Miljavec je že večkrat poudaril, da so slepi in slabovidni vešči uporabe elektronskih orodij in naprav, zato ni nobenih ovir, da jih ne bi vključili v izdelovanje spletnih strani in tako še bolj opolnomočili. Delavnico sem vodil Miha Srebrnjak. Za konec lahko dodam, da so bili odzivi s strani udeležencev pozitivni in upam, da se mi v prihodnosti še kdo pridruži in odpre spletno trgovino.

Vir: <https://www.delo.si/lokalno/primorska-in-notranjska/osnove-postavitve-spletne-trgovine-tudi-za-slepe-in-slabovidne-301862.html>

Huawei še vedno ostaja brez Googlovih storitev in posledično tudi brez aplikacije TalkBack

TalkBack je aplikacija namenjena slepim in slabovidnim, saj omogoča uporabo storitve Text to Speech, ali v prevodu besedilo v govor, ter še nekaj drugih dodatnih funkcionalnosti, kot je naprimer povečava besedila na zaslonu. Aplikacija TalkBack je v lasti podjetja Google.

Če ste razmišljali, da bi kupili nov telefon in se odločate za znamko Huawei, vam svetujemo, da ne kupujete najnovejših modelov, kot je recimo P40 ali Mate 30. Omenjena modela zaradi spora med Kitajsko in ZDA nimata nameščenih Googlovih aplikacij (Gmail, YouTube, Google Chrome in ostale Googlove aplikacije), med njimi pa prav tako ne boste našli aplikacije TalkBack oziroma kar celotnega servisa Accesibility Suite. Posledično to pomeni, da telefona slepa oseba ne bo mogla uporabljati, saj telefon nima nameščene storitve GMS (Google Mobile Services), ki skrbi za delovanje vseh Googlovih aplikacij. V kolikor se boste odločali za nakup starejšega modela, bodo aplikacije delovale normalno, saj imajo ti modeli še vedno podporo za Googlove storitve. Pri Huaweiju so povedali, da za nastalo situacijo že iščejo rešitev, kdaj jo bodo ponudili, pa nam niso znali odgovoriti.

VIR: <https://consumer.huawei.com/en/>

SuperSense – mobilna aplikacija, ki vam bo pomagala poiskati predmete v okolici in prebrala besedilo

Verjetno ste se že kdaj znašli v situaciji, ko ste po navadni pošti prejeli pismo, pa ni bilo v bližini videče osebe, da bi vam prebrala besedilo. V takem primeru vam bo zagotovo v pomoč mobilna aplikacija SuperSense, saj vam bo besedilo pretvorila v govor. Aplikacija vas tudi sproti usmerja v pravilen položaj, ko se s telefonom približujete besedilu, podprt pa je tudi slovenski jezik.

To pa še zdaleč ni vse, kar ponuja aplikacija. Z njo lahko poiščete tudi predmete, kot je naprimer stol, miza, kozarci, elektronske naprave, vrata ali stopnice. S seznama, ki ga vidite v aplikaciji, izberete predmet, ki ga želite poiskati. Ko telefon usmerite proti iskanemu predmetu, vas aplikacija opozori, s piskom pa vas tudi vodi do predmeta. Aplikacija je na voljo za Android in iOS naprave.

VIR: <https://coolblindtech.com/supersense-a-new-kind-of-app-for-the-blind-and-vision-impaired/>

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: Uredba o pravicah oseb z invalidnostjo in zmanjšano mobilnostjo v letalskem potniškem prometu, EBU Podcast o dostopnosti 2020, Izjava Svetovne zveze slepih ob Mednarodnem dnevu psov vodičev, Poziv Svetovne zveze slepih k zasledovanju 19 smernic v okviru agende COVID-19

Avtor: Anja Uršič

Prevod: Jure Škerl

Uredba o pravicah oseb z invalidnostjo in oseb z zmanjšano mobilnostjo v letalskem potniškem prometu

Uredba Evropske komisije št. 1107/2006 o pravicah oseb z invalidnostjo in oseb z zmanjšano mobilnostjo je bila sprejeta julija 2006, v veljavo pa je stopila 26. julija 2008 (razen dveh členov, ki sta začela veljati že v letu 2007). Njen namen je zaščititi invalidne osebe ter osebe z zmanjšano mobilnostjo v letalskem potniškem prometu pred diskriminacijo in zagotoviti, da prejmejo ustrezno asistenco.

Uredba ščiti vsako osebo s fizično invalidnostjo, tj. senzorno ali gibalno, stalno ali začasno, vsako osebo s kognitivno invalidnostjo ali okvaro ter vsako osebo s katerokoli drugo invalidnostjo in katerekoli starosti. Pri tem so poglavitno merilo posameznikove osebne okoliščine, ki narekujejo ustrezno skrb in prilagajanje storitev na način, da so le-te dostopne vsem potnikom. Uredba zadeva vsa letališča na teritoriju EU in vse letalske prevoznike, ki ponujajo lete iz, na ter prek teh letališč. Potnike z invalidnostjo se ne sme diskriminirati ne pri nakupu vozovnic ne pri vkrcavanju na letalo, pomoč, ki jo potrebujejo, pa jim je treba nuditi brez dodatnih stroškov. Zaradi čimbolj tekočega poslovanja se pomoč organizira centralno, kar pomeni, da so zanj odgovorni upravniki letališč. Ti morajo nuditi transport od kraja prihoda do kraja odhoda iz letališča, s prevoznim sredstvom, ki si ga potniki z invalidnostjo izberejo sami. Do asistenc pa so ti potniki upravičeni le pod pogojem, da o tem ponudnika storitev obvestijo vsaj 48 ur pred potovanjem, kar opravijo na enem od njegovih prodajnih mest. Dokazila o oddanem zahtevku za asistenco morajo biti priložena rezervaciji, zahtevak pa je brezplačen v vsakem primeru in ne glede na to, kje je bil opravljen.

Pravico imate do tega, da s seboj na potovanje vzamete pripomočke za mobilnost in druge podporne naprave, da bistvene informacije prejmete v dostopni obliki in da potujete s psom vodnikom. Če se vaši pripomočki za mobilnost ali podporne naprave med potovanjem izgubijo ali poškodujejo, imate pravico do povračila stroškov v skladu z nacionalnim, evropskim in mednarodnim pravom. Letalski prevozniki ohranijo pravico, da invalidni osebi preprečijo vkrcanje ali da zavrnejo njene zahteve za pomoč, če je to potrebno za izpolnjevanje varnostnih zahtev, kot jih določa zakonodaja, vendar morajo v tem primeru storiti vse, kar je razumno pričakovati, da bi tej osebi omogočili primerno alternativo potovanju z letalom. Letalski prevoznik lahko tudi zahteva, da oseba z invalidnostjo potuje v spremstvu še ene osebe, ki lahko nudi pomoč na način, da so izpolnjeni varnostni standardi. V vseh teh primerih mora biti invalidna oseba takoj obveščena o razlogih za takšno odločitev. Varnostni

pogoji morajo biti javni ter objavljeni v dostopnih oblikah. Vsakršna zavrnitev pomoči ali odtegnitev storitve mora biti jasno utemeljena na razlogih, ki so naštetih v tej Uredbi. Osebe z invalidnostjo, ki so bile zavrnjene na ta način, imajo pravico bodisi do vračila kupnine bodisi do alternativnega prevoza do svojega cilja v skladu z Uredbo. Za vse zaposlene, ki so v neposrednem stiku s potniki, je obvezno izobraževanje na relevantnih področjih, vključno z ozaveščanjem o invalidnosti ter enakopravnostjo invalidnih oseb.

Vir: www.euroblind.org

Podcast Evropske zveze slepih 20

Dobrodošli v 20. epizodo podcasta Evropske zveze slepih. Poglejmo, kaj je novega v teh težkih časih, ki jih trenutno doživljamo. Zaradi izbruha pandemije novega koronavirusa je veliko ljudi po Evropi in drugod po svetu začelo delati od doma. Opravljena je bila raziskava, ki preverja, kako pandemija vpliva na tehnogigante in na industrijo podpornih tehnologij ter kakšne učinke ima nastala situacija na dostopnost v različnih okoljih.

Zaposleni v velikih tehnoloških podjetjih pravijo, da jim bodo delodajalci še naprej izplačevali enako plačilo kot prej, tudi če bodo morali delati od doma. Shadi Abou-Zahra je po Twitterju pozval šole in univerze, naj pri vzpostavljanju učenja na daljavo poskrbijo, da bodo te rešitve dostopne za vse. Alejandro Moledo opozarja tudi, da bi morali ponudniki TV vsebin oddaje, ki sporočajo nujne informacije o ukrepih, opremiti s podnaslovi, prevodi v znakovni jezik ter z zvočnimi posnetki in opisi vizualnih informacij.

Aplikacija Discord je brezplačen program za govorno in pisno komunikacijo, ki ponuja obilico možnosti in visoko kakovost zvoka. Omejitev do deset uporabnikov na enem kanalu so v času pandemije brezplačno povišali na petdeset. Na voljo je v različicah za vse večje operacijske sisteme in ponuja tudi dobra orodja za dostopnost. Zaradi dobre kakovosti zvoka in slike so ga številni začeli uporabljati tudi za spletno učenje.

Zaradi trenutnih ukrepov, namenjenih zaustavljanju širjenja novega koronavirusa, je velik delež populacije ostal doma, še vedno pa moramo ohranjati medsebojno komunikacijo, zato je pomembno, da je le-ta varna in šifrirana. Ekipa podcasta vam predlaga, da si za te namene naložite aplikacijo za zasebno sporočanje Signal, ki je na voljo za iOS in Android. Ponuja zelo dobro kakovost zvoka in kar je najpomembnejše, celovito šifriranje komunikacije od začetka do konca. Že nekaj tednov jo svojim zaposlenim za komunikacijo priporočajo tudi evropske institucije. Za več informacij o Signalu lahko preberete članek o njem na Wikipediji.

V začetku marca je prišlo do neljubega dogodka v zvezi z Googlovim paketom za dostopnost Android Accessibility Suite. Na tisoče beta preizkuševalcev z vsega sveta je namreč čez noč ostalo brez dostopa do zadnje različice tega paketa. Pri Googlu zaenkrat niso pojasnili, zakaj so se odločili za takšno potezo. Razlog je lahko v tem, da najnovejša različica ni bila predvidena za javnost, temveč le za njihovo interno

ekipo. A tudi če je res prišlo do tako velikega spodrsaljaja, bi bilo še vedno dobro, da bi nas Googlova ekipa za dostopnost o tem uradno obvestila. Takoj ko bomo imeli kakšne nove informacije, vas bomo o tem nemudoma obvestili. Do takrat pa velja, da se nam zdi takšno ravnanje tehnološkega giganta absolutno nesprejemljivo in tudi nespoštljivo do celotne skupnosti uporabnikov Androida z okvaro vida.

Vir: www.euroblind.org

Izjava Svetovne zveze slepih ob mednarodnem dnevu psov vodnikov 2020

Svetovna zveza slepih se pridružuje obeležitvi Svetovnega dneva psov vodnikov, ki je potekala v sredo, 29. aprila. Dan psov vodnikov tradicionalno praznujemo na zadnjo sredo v mesecu aprilu. Namenjen je poudarjanju ključne vloge, ki jo te živali igrajo v življenjih slepih in slabovidnih oseb, in s katerimi le-te lahko potujejo varno, samostojno in s samozavestjo, ki si jo zaslužijo.

Zaradi ukrepov proti širjenju Covida-19 so slepe in slabovidne osebe trenutno prisiljene ostajati doma, brez dostopa do ključnih storitev, ali pa so primorane iskati kreativne načine, kako še naprej samostojno potovati, kadar je to absolutno nujno. Na tej točki postane vloga dobro treniranih psov vodnikov izjemnega pomena, saj ti bistveno zmanjšujejo potrebo po fizičnih interakcijah z drugimi osebami.

Svetovna zveza slepih zato ta trenutek v zgodovini izkorišča za poziv vladam in drugim odločevalnim telesom, naj sprejmejo zakonodajo, ki bo zmanjšala diskriminacijo oseb s psi vodniki na javnih prostorih. Obenem sporočamo splošni javnosti, naj ukrepe socialnega distanciranja upoštevajo tudi pri psih vodnikih, slepe in slabovidne osebe pa opozarjamo, da kljub odsotnosti dokazov, da bi se psi lahko okužili z novim koronavirusom, raziskave kažejo, da lahko virus vseeno prenašajo na kožuhih, smrčkih in v ustih. Zato je pomembno, da osebni higieni posvečamo posebno pozornost ne le slepe in slabovidne osebe, temveč tudi vsi, ki nam na kakršenkoli način pomagajo skrbeti za naše pse vodnike. Medtem ko svet razvija strategije za boj proti posledicam pandemije in za uspešen izhod iz nje, bo Svetovna zveza slepih mednarodno skupnost še naprej opozarjala na potrebe svojih članov in članic. Naš cilj je zagotoviti, da osebe z invalidnostjo, še zlasti pa slepi in slabovidni, ne bodo izgubili pravic, ki jih je utrdila Konvencija o pravicah invalidnih oseb Združenih narodov, in da vlade sveta ne bodo pozabile na nas ter na napore za izpolnjevanje Ciljev trajnostnega razvoja.

Vir: <http://www.worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

Svetovna zveza slepih poziva k dejanjem – 19 smernic za vključujoč odgovor na Covid-19

Svetovna zveza slepih, ki predstavlja približno 253 milijonov slepih in slabovidnih oseb po vsem svetu, je pripravila seznam smernic za čas pandemije. Usklajene so tudi s priporočili drugih invalidskih organizacij in odsevajo nujne potrebe svojih članov

in članic v času širjenja COVIDA-19 in ukrepov proti pandemiji. Zveza prepozna raznolikost potreb invalidnih oseb, kar je še posebej pomembno v kriznih časih, in poziva vlade ter vse relevantne deležnike, naj ubirajo vključujoče pristope k uveljavljanju strategije »nihče ne bo ostal zadaj«. Smernice so v celoti dostopne na spletni strani zveze:

<http://www.worldblindunion.org/English/news/Pages/WBU-Call-to-Action--19-Actions-for-an-inclusive-Covid-19-response-.aspx>

Vir: <http://www.worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

[Na vrh](#)

© 2002-2020 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)